

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ
КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" БРЧКО

Баштинар

број 15

Уредништво:

мр Драгица Панић-Кашански
(главни и одговорни уредник)
Петар Васић
Александар Николић
Марица Лакић

Издавач:

Удружење за његовање српског
културно-историјског насљеђа "Баштинар" Брчко

Технички уредник:

Александар Медојевић

Насловна страна:

Драган Кашански

(фотографија на корици: Горњи Жабар, 1950)

Штампа:

"ГРАФАМ" д.д. Брчко

Тираж 500 примјерака

Адреса Уредништва:

Булевар мира број 16
Зграда Теодора, II спрат
Телефони: 049/211-252, 216-511, 211-259, 340-806
065/825-300, 065/968-639

www.bastinar.org

Број жиро-рачуна: 554-005-00000501-31
PAVLOVIĆ INTERNATIONAL BANK AD
Слобомир - Бијељина, Филијала Брчко

*Вољети некога значи вољети га
онаквим каквим га је Бог замислио,
а родитељи га таквим нису учинили.*

Српски обичајни календар

Јануар (сијечањ, коложег, богојављенски мјесец)
Свети Сава меће ћуприју преко Дунава. *(народни наук)*

Фебруар (љути, сјечко, сreteњски мјесец)
Нема међаве без бијеле неђеље, ни великог снијега без великог поста. *(народни наук)*

Март (суви, дерикожа, благовијештењски мјесец)
На Младенце долијећу роде. *(народни наук)*

Април (березозол, лажитрава, ћурђевски мјесец)
Старо нестало – ново не стигло. *(изрека)*

Мај (травен, цвјетањ, царски мјесец)
Кад храст прије Ћурђевдана листа, биће родна година.
(предсказање времена)

Јун (изок, тршњар, петровски мјесец)
Ако на Видовдан пада киша, љето ће бити кишевито.
(предсказање времена)

*(Извор: Миле Недељковић,
„Годишњи обичаји у Срба“,
Београд, 1990)*

БАСМЕ – БАЈАЛИЦЕ**КАД СЕ УГЛЕДА МЛАД МЈЕСЕЦ¹**

Млади младијаче
Стари старијаче
Ја тебе шаком, ти мене капом
Ја тебе грањем, ти мене здрављем
Ја тебе врећом, ти мене срећом...

1) По казивању Стане Вуковић дјев. Остојић из Буквика (Приједора код Брчког). "Кад се угледа први пут млад мјесец учини се три пута наклон и три пута се изговори ова бајалица."

**О ПОИЈАЊУ
БАШТИНЕ
И
УДРУЖЕЊУ
БАШТИНАР**

СЈЕЋАЊЕ

ДУЊА РИХТМАН-ШОТРИЋ

Етномузиколог

**Члан Секције за традиционалну музику и игру и Савјета
Баштинара**

ОТИШЛА ЈЕ НАША ДУЊА

Другог јануара, на двогодишњицу смрти мога оца, сазнала сам да наша Дуња није више међу живима. Док је догоријевала свијећа из Јерусалима коју ми је Дуња дала приликом нашег посљедњег сусрета у Сарајеву, она је, након дугог боловања, испустила своју напаћену душу, и отишла у оно царство у којем су већ одавно њен отац Цвјетко Рихтман и мајка Јефа Палавестра.

Путем СМС поруке, Бранко Пијевић ми јавља: Управо сам сазнао да наша Дуња није више међу живима. Тешко је то било саопштити. И друге колеге су истим путем јављали нежељену вијест.

Очекивало се то. Њена дјеца Јелена и Предо већ су стигли са других континената и нису се одмицали од њене болесничке постеље. Ипак, ја сам се упорно надала да ће се десити неко чудо, да није право да она оде. За мене је била симбол непоколебљиве борбе са свим могућим невољама и за све у шта је вјеровала. Увијек је била мој чврсти ослонац као ментор и педагог и моје меко крило које би ме закрилило кад ми је недостајала мајка, и које ме уздизало као пријатељ у добрим и злим временима.

Није се она штедјела ни од чега и ни од кога. Давала је своје стручно мишљење искрено и детаљно. Оно чега би се прихватила радила је предано и ваљано. Увијек спремна да пренесе своје знање, како колегама, тако и студентима и љубитељима традиције који су о комплексности посла којим се она бавила знали тек понешто. Због тих особина је многима била "трн у оку" и сматрали су је "тешком особом" која истјерује "мак на конач". С друге стране, због своје једноставности у опхођењу, и у стручним и у аматерским круговима била је "наша Дуња", "другарчина" и "поштењачина".

Од дана кад сам јој се први пут обратила као бруцош на Музичој академији у Сарајеву, па до данас, видим увијек онај исти њен осмијех којим ме дочекивала и испраћала.

Научила ме свему што знам у професији: од теренског рада, до писања научних радова и примјене теренске грађе на сцени. Ђаци и студенти које сам ја подучавала, препознајући моју велику везаност за Дуњу, у шали би рекли да су "њени унучићи".

Имала сам намјеру да пишем о њеном доприносу етномузиколошкој науци. Можда се то од мене и очекивало. Док сам размишљала о томе гдје су Дуњини највећи успјеси, била сам сигурна у једно: то су они који су остали иза ње, да наставе тамо гдје је она стала и да сачувају оно што је она створила. У свим областима је оставила насљеднике. То је оно што ће продужити и њено постојање.

Дуњина вјечна кућа је на сарајевском гробљу Баре, на брду, у хладу зеленила и дрвећа. Кад сам недавно с њеним мужем Ацом тамо однијела цвијеће, помислих: "Преселила си се на љепше мјесто."

Кад је изгубила оца који јој је био узор, говорила је како у сваком тренутку зна шта би он урадио или рекао.

Драга наша, и драга моја Дуња, и твоја Драгица осјећа као да си и даље ту, у некој нама недокучивој димензији, али некако доступна, као што си увијек и била.

ПРОМОЦИЈА КЊИГЕ ЈОВАНКЕ СТОЈЧИНОВИЋ-НИКОЛИЋ

Баштинар је у мају 2010. године организовао промоцију књиге Јованке Стојчиновић-Николић "Тамно око улице". Ријеч је о збирци пјесама која је проглашена за најбољу књигу у 2009. години, а Јованка Стојчиновић-Николић је добила награду Удружења књижевника Републике Српске и града Бања Лука.

Ово је њена дванаеста књига. Према ријечима Живка Малешевића, једног од рецензента: "У тамном оку улице... композицијским решењима уређен је ефекат поетичке целовитости збирке у сфери кључних лирских димензија: индивидуализацији чина стварања у његовом језичком бићу, меморији, сликовним фрагментима искуства, феномену чулне перцепције стварности у опозицији њених светлосних и тамних димензија, експресивној моћи сусрета са другима у избору по сродности, али и песникињине осетљивости на предмете који је дотичу."

Поред саме ауторке о књизи је говорила и проф. др Бојана Петровић из Београда која је из неколико угла освјетлила ову збирку, а посебну пажњу је посветила језику и језичком изразу Јованке Стојчиновић-Николић.

За пјесме које су нашле мјесто у овој књизи Душко Певуља, други рецензент, каже да су снажно набијене емоционалношћу да ауторка "свој снажни сензибилитет не покушава да камуфлира пред читаоцима, већ га несебично показује..."

О вриједности пјесничког и прозног рада Јованке Стојчиновић-Николић свједоче бројне награде (Драгојло Дудић, Шушњар, Кочићево перо, Печат правитељствујушег совјета, Милан Лалић...) и преводи на енглески, руски, румунски, македонски, словеначки...

ВЕЛИКА ПТИЦА

Недалеко од моје куће
Населила се Велика птица
Да попут својих предака
Сагради кућу на високом дрвету

У кући сакупи пријатеље
И обрадује ме малим успјехом
Што имам везу са висином

Велика птица има своја крила
У другим птицама
И непрестано прелијеће
Из вијека у вијек
Да јој се лет никад не заврши

Велика птица има своју грану
На сваком стаблу
Па и сада ми се чини
Да вријеме Окупације још траје

ПРОДАЈА УЛИЦА

Све је прошло савршено

Свих ових година подношљиво

Невини дани нису оставили тестамент

Немам ниједног имена у овом простору
Згуснутог догађајима (згодним за памћење)

Изненада су прогледали они
Које смо једва примјећивали по прикрајцима
По прљавим оковратницима
И непрочитаним књигама

По одијелу По човјеку

Да им парковске клупе
Нису узимале душу
Не бисмо знали ни да су постојали

Они који су преживјели углавном
Стражаре на угловима улица
Између значајних раскрсница
Купујући занат о продаји новца

Тако продају и своје главе
Да не ометају сунцу сјенку

Све више нам се пуни град
Угашеним свјетиљкама
На угловима улица које спавају
У мртвим коцкарницама
Свога тијела

(Пјесме из збирке "Тамно око улице")

протојереј-ставрофор Славко Максимовић

ОДНОС ПРЕМА БАШТИНИ

У улици Вука Караџића у Брчком, у Српској Вароши, свакодневно пред очима пролазника пропада црквена зграда. Саграђена је 1865. године као задужбина Крсмановића. У овој згради је 1899. године отворена прва дјевојачко-домашичка школа и прво дјечије забавиште. Зграда је 1949. године национализована и одузета од цркве. Под државну заштиту стављена 1979. године, а 1995. године поново је враћена цркви. И поред настојања Српске православне цркве да ово културно здање обнови и заштити до сада то није било могуће јер је и даље под државном заштитом. А како је држава штити види се на овим фотографијама.

Овим текстом и сликом желимо да апелујемо на локалне органе власти у Брчко дистрикту да предузму хитне мјере за праву заштиту овог објекта који може да угрози безбједност пролазника, а посебно станара који ту и даље живе. Човјеку прво падне на ум да је до сада такав однос власти према овом објекту због тога што је власништво Српске православне цркве. Ми ипак мислимо да је то посљедица небриге одговорних за такве и сличне објекте у граду, а у овом случају посебно Срба који су из мандата у мандат у локалној власти. Размишљали смо да је можда рјешење да се обратимо држави Турској и њеним органима, с обзиром на то да је у овој згради од 1878. до 1918. године био смјештен и Турски конзулат. Ипак, нећемо јер још увијек вјерујемо нашој држави. Молимо савјесне људе који се налазе у локалној власти да не дозволе пропадање споменика културе у Брчком који су власништво сва три народа.

Из активности Баштинара

Драгица Панић-Кашански

КУЛТУРНИ ТУРИЗАМ КАО ФАКТОР ОЧУВАЊА КУЛТУРНЕ БАШТИНЕ У БиХ

**Суорганизатор Дана европског насљеђа и домаћин
15. европске смотре српског фолклора дијаспоре, највеће
манifestације из области културног туризма у 2010.
години, био је Баштинар**

Одјељење надлежно за културу у Брчко дистрикту БиХ први пут је 2010. године било у могућности да организује манифестацију Дани европског насљеђа. На основу приједлога, приспјелих захтјева и иницијативе из самог Одјељења, осмишљен је програм у три веће цјелине:

1. Изложба Земаљског музеја Сарајево из области традиционалног привређивања под називом „Традиционални риболов у БиХ“, која је постављена у брчанској Вијећници чиме је промовисана и Вијећница као грађевина, а Земаљски музеј Сарајево и као грађевина и као институција. С обзиром да је Земаљски музеј национални споменик прве категорије у БиХ и сви његови експонати се третирају на исти начин. Овако конципирана изложба у складу је с називом цјелокупне манифестације. Аутор Изложбе је млади кустос Самир Авдић. Поставку изложбе су урадили Боровоје Жужа, дипл. кипар и Дамир Лаззари, виши препаратор за дрво и метал. Отварању изложбе је присуствовала етнолог Марица Филиповић, замјеник директора Музеја. Изложба је трајала три седмице.

2. Сајам народног стваралаштва који је окупио двадесет-два излагача из Брчко Дистрикта и шире регије са изложеним производима од дрвета, вуне, прућа, меда...

3. Јубиларно 15. европско такмичење фолклора за пласман на свјетску смотре српског фолклора са уводним ревијалним концертном „Фолклорно наслеђе БиХ“ и завршним концертном групе „Легенде“.

Манифестација „Дани европског наслеђа“ повезује се са 23. септембром, Међународним даном културне баштине, те би, по препорукама покретача тог пројекта, требало да се одвија током викенда који слиједи иза тог датума. Али с обзиром на то да је Одјељење за привредни развој, пододјељење за туризам, културу и спорт, први пут организовало ову важну и сложену манифестацију, договорено је да Дани започну крајем маја, а да се заврше почетком децембра, те да све то вријеме послужи као припрема јавног мњења за јавну расправу о институцијама културе. Бирајући одговарајући датум из међународног календара који је близак одабраном садржају Дана европског наслеђа, програми су започели уз међународни Дан музеја, трајали за вријеме Свјетског дана културног разговора, а завршени Свјетским даном спорта.

Реализација овако сложене манифестације организационо је веома захтјевна.

Баштинар се и поред тога прихватио улоге домаћина јер има велико искуство у погледу интелектуалне и логистичке подршке културном туризму.

Одлуком Савјета европске смотре српског фолклора дијаспоре, Баштинару и Брчко дистрикту БиХ пружила се прилика да имплементирају двије Унескове конвенције из области културног наслеђа и да се огледају као домаћини у области културног туризма.

Конвенција за заштиту нематеријалне културне баштине прихваћена је на 32. Општој скупштини Унескоа у октобру 2003. године. У Босни и Херцеговини је Конвенција ступила на снагу 23. маја 2009. године. Такође, 2009. године је ступила на снагу и Конвенција о културној разноликости, тако да

је Босна и Херцеговина преузела обавезу да штити и чува нематеријалну баштину и перманентно омогућава егзистенцију различитих културних израза.

Нематеријална културна баштина је пракса, презентација, изражавање, као и удружена знања и неопходне вјештине, које заједнице, групе и у неким случајевима појединци препознају као дио своје културне баштине. Преношена с генерације на генерацију, константно обнављана у друштвеним заједницама и групама као реакција на околину, као интеракција с природом и историјским условима постојања; нематеријална културна баштина изазива осјећање идентитета и континуитета. Значај нематеријалне културне баштине је и у томе што промовише, одржава и развија културни диверзитет и људску креативност. У складу с дефиницијом Унескоа (уз напомену да је тешко прецизно повући границе) препознају се три категорије нематеријалне културне баштине:

1. Културни изрази или традиционални начини живота одређене заједнице, као на примјер: религијски ритуали, традиционална економија, фолклор, отјелотворени у физичком облику;

2. Индивидуална и колективна изражавања која немају физички облик: језик, памћење, усмена традиција, пјесме и незаписана традиционална музика;

3. Симболична и метафорична значења предмета материјалне баштине.

Управо на том основу се дошло до развоја идеје за пројекат «15. европска смотре српског фолклора дијаспоре» јер је њен основни циљ да прикаже слику народне умјетности. Пројекат је првенствено посвећен промоцији фолклора и традиције српског народа кроз такмичарски дио програма, међутим, у ревијалном дијелу се представљају сви народи, па и мањине који живе у БиХ. Кроз реализацију овог пројекта даје се могућност младима који су свјесни битности

традиције и који се баве традиционалним играма или другим традиционалним активностима да презентују своје умијеће широј јавности и одмјере своје снаге са младима из других земаља Европе.

На 15. европској смотри фолклора српске дијаспоре“ (22. маја 2010. године и 23. маја 2010. од 12 до 24 часа) учествовала су и појединачно се такмичила културно-умјетничка друштва (клубови) – која су се претходно пласирала захваљујући резултатима на зонским и државним првенствима. Такмичење се одвијало према пропозицијама које је донио Савјет европске смотре. Петочлани жири који је предложио Савез клубова из европских држава, оцјењивао је по једну кореографију у трајању до 10 минута. Елементи за оцјену су били: игра, музичка пратња и костим (ношња) и општи утисак. Додијељено је 5 златних, 5 сребрних и 5 бронзаних пехара, као и 5 специјалних награда.

ЗЛАТО

1. «Брдо» Крањ	97
2. «Његош-Тесла» Швебиш Гминд	96,7
3. «Извор» Сент Гален	96,5
4. «Србија» Нови Изенбург	95,9
5. «Стеван Мокрањац» Беч	95,9

СРЕБРО:

1. «Шумадија» Хајлброн	95
2. «Слога» Манхајм	94,6
3. «Младост» Љубљана	93,3
4. «Бранислав Нушић» Борово	92,8
5. «Свети Сава» Крањ	91,8

БРОНЗА:

1. «Коло» Форалберг	90,2
2. «Љубомир Ратић-Бубо» Вера	90
3. «Коло» Франкфурт	88,8
4. «Бранко Радичевић» Беч	88,6
5. «Младост» Нетстал	88

Манифестација се одвијала у Брчком и Лопарама, чинили су је: ревијални програми, такмичарски програми, дефиле учесника, музички концерт групе Легенде у част награђених, као и пропратни програми у Шамцу, Обудовцу, и Крепшићу.

У такмичарском и ревијалном програму учествовали су клубови из: Аустрије, Њемачке, Италије, Хрватске, Словеније, Швајцарске, Румуније, Босне и Херцеговине.

У дијелу који се односио на организовање сценских активности и анимирање учесника учествовали су клубови из Србије.

Видљиви ефекти манифестације су: двадесетдевет такмичарских клубова, двадесетдевет изванредних кореографија, 2.000 учесника, 7.500 гледалаца, 150 ангажованих омладинаца; 100 рефлексија од стране власника угоститељских објеката, учесника такмичарског дијела, ангажованих у организацији манифестације и стручних лица која су пратила манифестацију; гласноћа и дужина аплауза уз овације гледалаца као знак одушевљења програмима; додијељених петнаест пехара и пет награда; изузетно повећана присутност значаја очувања културне баштине у медијима (свакодневно су у електронским медијима излазиле најаве, прилози у локалним и регионалним ТВ станицама редовно емитовани, такође у штампаним медијима су излазили чланци, извјештаји, интервјуи).

Ефекти изражени кроз рефлексије од којих издвајамо:

Борислав Цвијетиновић: „Драго ми је да се манифестација оваквог значаја коначно одржала и у нашем граду.”

Љиљана Благоић: „Смотра фолклора је била право освјежење за град Брчко и протекла је без икаквих проблема.”

Бојан Симикић: „Привилегија одабраних је било учешће у Данима европског насљеђа. Организација је била на највишем нивоу“.

Дејан Ђурковић: „Јединствен догађај за моју породицу, захвалност организатору на овом несвакидашњем догађају – смотри традиције и младости.“

Амина Башић: „Све је било предивно!“

Лука Семизоваић: „Жао ми је што нисам могао уживати у садржајима који су се одржавали у нашем граду, јер сам био ангажован на пословима организације, али за оно мало што сам успио видјети и чути – све похвале.“

Илија Максимовић је, поред усмено израженог одушевљења изведеним програмом, израдио специјалну плакету – захвалницу „Баштинару“ и уручио је руководству Удружења.

Утисци о манифестацији као и извјештаји и резултати детаљно се могу прочитати на:

<http://www.bastinar.org>

Додатни циљеви који се постижу овим пројектом су:

- Имплементација Унескове Конвенције о културној различитости и Конвенције о очувању и заштити нематеријалне баштине;
- Његовање веза између наших људи широм свијета као и дружење са младима других народа;
- Његовање и презентација разних видова културног наслеђа;
- Развијање музичке, играчке и сценске културе;
- Чување традиционалне народне пјесме и игре и традиционалних инструмената;
- Његовање и чување народних обичаја;
- Едукација и васпитање младих људи кроз учење, вјежбање и дружење;
- Организација манифестације од општег културног значаја;
- Промоција Брчко дистрикта БиХ;

- Промоција различитих земаља Европе у којима живи српски народ;
- Окупљање младих из различитих земаља на једном мјесту, повезаних љубављу према традицији и савременом сценском и ликовном изразу инспирисаном културним насљеђем
- Заборављање на савремене стилове живота на пар дана;
- Омогућавање да се кроз културно-забавни програм све активности у граду у току мјесеца смотре реализују под мотом "Културно насљеђе народа БиХ;"
- Активирање и промоција туристичких потенцијала Брчко дистрикта и регије;
- Омогућавање сусрета, научних скупова у области етнолошких, антрополошких и туризмолошких наука и расправа о стању културног насљеђа уопште;
- Актуелизовање проблема удружења из дијаспоре на очувању културног идентитета кроз разговоре са представницима надлежних министарстава и делегација из иностранства.

На овај начин, кроз културу и дружење, поред унапређивања сарадње са сусједством, омогућавамо да млади кроз едукацију, забаву, дружење и путовање корисно проведу слободно вријеме и да се трајно удаље од порока који их вребају са свих страна.

Пројекат је био намијењен свим заинтересованим лицима за његовање и очување традиције без обзира на пол, старосну доб и степен образовања. Истовремено је намијењен младим људима из дијаспоре који се баве фолклором те свим лицима који се професионално или аматерски баве очувањем културне баштине.

Тако смо припремали и реализовали у Брчком 15. европску смотру српског фолклора дијаспоре која је осмишљена као централни дио веће манифестације „Дани европског на-

слєђа“ јер Баштинар, као струковна организација која окупља и znalце из области етнoлoшких наука, на посебан начин приступа организовању манифестација из области културне баштине. Та посебност се огледа у настојању да се проникне у значења садашњих промјена појединих елемената насљєђа, да се пронађу и схвате разлози промјена и да се забиљежи однос друштва према догађајима у вези са баштином.

Зато подвлачимо оно што су чланови Савјета Баштинара запазили у вези са одржавањем 15. европске смотре фолклора у оквиру Дана европског насљєђа, а то је да је показан интерес јавности за тему, али не и разумијевање саме теме. Наиме, за дио јавности „европски“ значи туђи, па ти и такви људи не доживљавају своју културу као саставни дио европске културе. Стога је по нашем мишљењу био испољен доста крут и прорачунат однос према самој манифестацији, без очекиваних позитивних емоција које би требало да изазове окупљање толиког броја младих у Брчком, на једном мјесту, да на најбољи начин представљају своју културу научену негдје далеко гдје доминирају друге и другачије европске културе.

Оваква концепција манифестације омогућила је сагледавање велике неинформисаности о властитој културној баштини не само код српског, него и код бошњачког, па донекле и хрватског становништва. Испољено је премало знања о значају културне баштине народа БиХ као дијела европске културе, за шта је основни разлог, по мишљењу Савјета Баштинара, небрига о очувању властите културне баштине.

И на крају истичемо да, на основу Европске конвенције о култури Савјета Европе којом је покренут пројекат Дани европског насљєђа, као и из перспективе самог пројекта и Конвенције није спорно да је 15. смотра српског фолклора била централни догађај у Брчком, али јесте проблематично што се није представило играчко насљєђе Бошњака у оквиру ревијалног концерта „Фолклорно насљєђе БиХ“ јер је фолклор изабран као садржај.

Дио политичке јавности је сматрао да бошњачка култура није довољно заступљена, али они који утичу на креирање јавног мишљења нису искористили своје учешће у Организационом одбору гдје би могли да предлажу и нове садржаје. С великим жаљењем сматрамо да су поједини медији манифестацију стављали у неприхватљив политички контекст предизборне кампање, не посвећујући дужну пажњу веома добрим садржајима. Европски документи који уређују културу инсистирају на таквом интеркултурализму, који није тек пасивно прихватање различитости, већ је активно стварање услова за развијање тих различитости. Полазећи од овога, тиме што је дат простор сјајном бошњачком аутору изложбе о рибарству на тлу БиХ, као и тиме што су позвани КУД „Саобраћајац“ и КУД „Башчаршија“ из Сарајева, потврђују се најбоље намјере успостављања интеркултурализма у духу његових савремених схватања. Тако се очекивало и да ће они који су на највишим функцијама подржати дух интеркултурализма и створити услове и позитивну атмосферу око друге цјелине манифестације, да се једна различитост, у овом случају српска, покаже као један дио европског насљеђа.

Милодарка Зарић на сајамском штанду Баштинара

Из националне ризнице

Др Младенко Кумовић

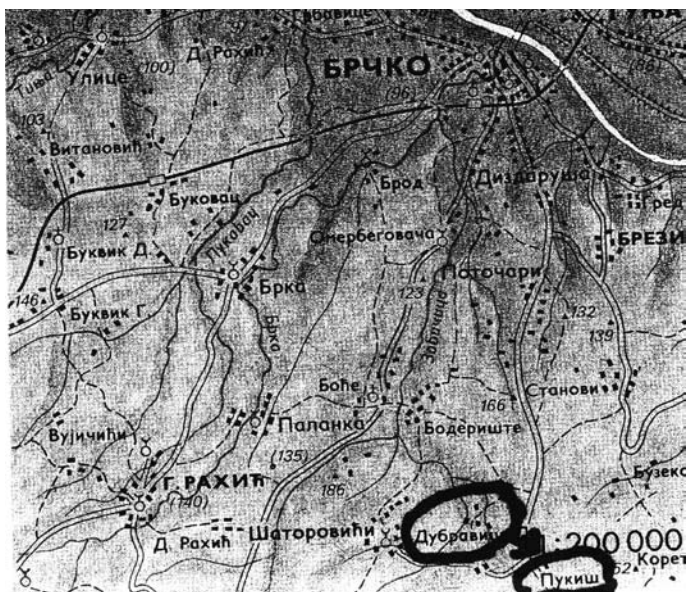
ЛУГОЊИЋИ КОД БРЧКОГ¹

Лугоњићи насељени између Брчког и Лопара сачували су предање по којем су овде дошли из Јегинова Луга, а даљом старином су од Калиновика. То су, у ствари, биле успутне станице, привремена боравишта овог рода из Пиве, односно Дробњака.

У то време је на месту Јегиновог Луга било запуштено земљиште, што се види из предања које је забележио Миленко С. Филиповић (белешка из 1938). Према тој белешци, Митровићи су били један од бројнијих родова у Јегиновом Лугу. Они су, такође, пореклом из Херцеговине. Неки њихов предак доселио се у Јегинов Луг, настанио се у шуми и крчио је. „Хаџићи су га покметили и хтели да га дигну са земље.” Он је, по наговору, отишао у Травник код паше да тражи „ферман” за настањивање на искрченом земљишту. Од паше је добио дозволу да остане, али као кмет. Тако су Митровићи остали на земљишту и касније га „откупили”.² Из предања се зна и приближно време досељавања. Син оног ко се доселио био је поп. Звао се Ристо. Његов син Никола, такође поп, рођен је 1837, што значи да се предак Митровића доселио у другој половини XVIII века. Према народном предању, предак Лугоњића је у то време био у Јегиновом Лугу, али се, по свој прилици, под притиском бегова Хаџића, или у потрази за бољим местом иселио у Горње (Српске) Дубравице, село између Лопара и Брчког.

1) Дио текста из књиге Лугоње, Настанак презимена Лугоња, Лугоњић, Лужанин и савремене родовске лозе, Београд - Нови Сад 2009.

2) Фипиповић, Миленко С: „Зворничка СПРЕЧА”, Прилози етнолошком познавању североисточне Босне, Грађа, књ. 16, Сарајево 1969, 22-23.

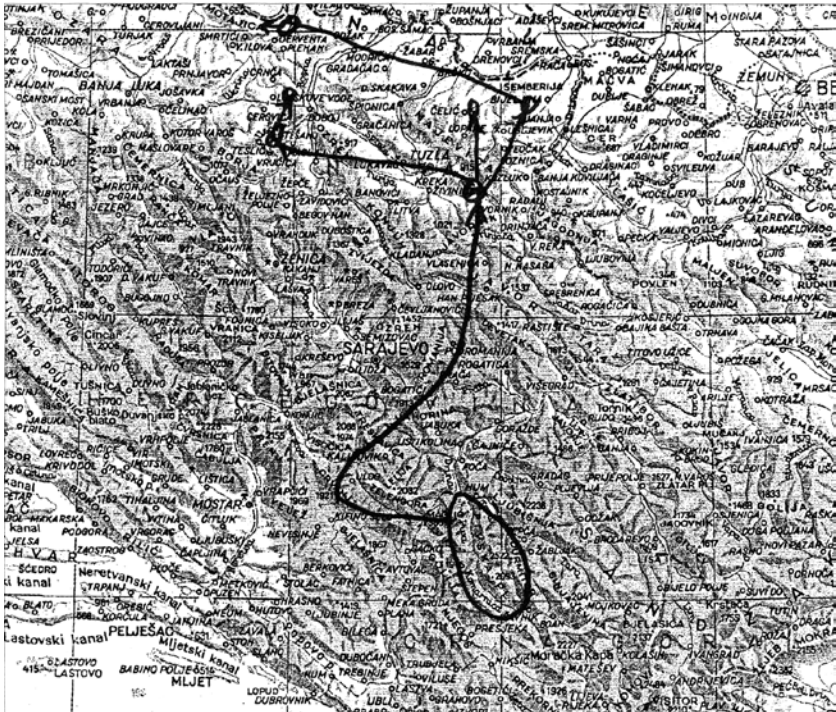

Иначе, на подручју око Јегинова Луга живело је неколико досељених пивских породица из лугоњског братства, као и других херцеговачких племена. Тако је, на пример, у суседним Цапардама, у засеоку Косовача, према Филиповићу, било 20 кућа Кулића, досељених из Пиве после куге.³ Кулићи су били јачи лугоњски род у Пиви. У насељу Миличевићи су, поред Миличевића, живели Слијепчевићи, који су пореклом из Самобора⁴ код Гацка, а даљом старином су из Пиве, као и Петровићи - у насељу Гојчин, старином из „Херцеговине”. „Најпре су их дошла четири брата у Јегинов Луг, где је један остао, а од оне тројице по један је отишао на Вис у Сарајево и на Макалиће.”⁵

3) Исто

4) Исто

5) Исто

Правци досељавања Лугоњића у северну Босну

У широј околини Горњих Дубравица, односно у околини Брчког и Лопара, где се населио предак свих данашњих Лугоњића, налази се насеље Драгаљевац. Овде су најбројнији становници Нешковићи, раније Љешевићи, за које је Филиповић (1938) утврдио да су „старином од Пиве, одакле им је дошао предак Црни Лазо. Њихов прадед Нешко, који је умро 1856. ишао је с некима да се жали паши на тешка давања беговима. Када је дошао предак Нешковића, у Драгаљевцу је затекао шест кућа, а његова је била седма... Једна од оних шест кућа била је кућа Крсте Кулића и по тим Кулићима зове се и сада у селу једна махала Кулићи.”⁶

6) Филиповић, Миленко С: „Семберија”, Прилози етнолошком познату северноисточне Босне, Грађа, књ. XVI, Сарајево 1969,11.

Љешевићи и Кулићи су два угледна лугоњска рода у Пиви. На гробљу у Драгаљевцу налази се неколико споменика из XVIII века. Међу њима је и споменик „неког Митровића из 1762, писан веома лепо”⁷. Податак о Митровићима додатно указује на време и правац досељавања Лугоња у овај крај. Митровић је, очигледно, доселио овде из Јегиновог Луга, где су Митровићи живели током XVIII и XIX века, као угледна поповска породица, а Кулићи су се са Љешевићима доселили преко Цапарда, где се задржао огранак Кулића.

Најстарији надгробни споменици Лугоњића, Српске Дубравце

Према предању, предак Лугоњића из Горње (Српске) Дубравце доселио се са шест синова. Њихова имена су, највероватније, била: Ристо, Илија, Милорад - Милан, Петко и Манојло и Остоја (близанци). Браћа близанци рођени су 1823. године.

7) Исто

Најстарији брат - Ристо, убио је бега из Брњика у општини Лопаре, а затим побегао у источну Србију. Неки кажу да је побегао у околину Велике Плане, а други у околину Зајечара, где, наводно, и данас има Лугоњића.

Такође се прича да је једног од браће (Милорада или Илију) убио неки католик из Доњих (Хрватских) Дубравица. Осветио га је други брат, који је затим побегао у село Мртвицу (удаљено 5-6 км) и од њега су Лугоњићи у Мртвици.⁸

Тешко је утврдити да ли је ова прича истинита, али је чињеница да су се Лугоњићи из Српских Дубравица гранали и ширили у околна насеља Пукиш и Мртвицу. О томе сведоче и подаци из пописа Српске православне цркве с краја XIX и почетка XX века. У Мртвици су у том периоду живела два овећа задружна домаћинства, у Пукишу шест, а у Српским Дубравицама пет домаћинаста. Подаци о старешинама и члановима ових породица су сачувани, те их у целини преносимо.⁹

Парохија Брчко Насеље Мртвица

ИМЕ И ПРЕЗИМЕ	РОЂЕЊЕ	ВЕНЧАЊЕ	СМРТ
Иван Лугоњић март 18.	1884. јуни 22./4. 07.	1905. новембар 13.	1
Стана, рођ. Тешић, супруга Иванова	1887. новембар 2./14.		
Душанка, кћи Стане и Ивана	1928. април 30./13. 05.		
Јелена, кћи Стане и Ивана	1920. мај 20./02. 06.	1942. октобар 08.	
Милорад, син Стане и Ивана	1909. јануар 26./08. 02.	1929. новембар 11.	
1941. мај 18.			
Даница, рођ. Радовановић -Јовичић, супруга Милорада	1910. децембар 10./23.	1938. октобар 19.	

8) Лугоњић, Ристо, необјављени материјал.

9) Домовник, парохија Брчко

Цвијетан, син		
Данице и Милорада	1931. април 16./29.	
Илија, син Данице и Милорада	1933. јули 19./01.08.	
Стоја, рођ. Томић,		
друга супруга Милорада	1916. фебруар 16./29.	1941. мај 18.
Даница, кћи Стоје и Милорада	1945. март 03.	1943. фебруар 01.
Јован, син Стоје и Милорада	1944. јануар 06.	
Петар, син пок. Пере,		
брата Иванова	1913. април 25./08. 05.	1937. новембар 22./09
Стојна, рођ. Крунић,		
супруга Петрова	1915. септембар 20./03.10.	1937. новембар 22./09
Константин, син Стојне и Петра	1939. април 11./29. 03.	1942. април 26.
Даница, кћи Стојне и Петра	1940. октобар 09./26. 09.	1941. мај 02./19. 04.
Живан, син Стојне и Петра	1946. април	19. 02. 05
Стр. 337.		
Неђељко Лугоњић	1904. октобар 10./23.	1927. октобар 24.
1936. новембар 14.	1940. август 13.	
Петра, рођ Јовановић,		
супруга Неђељкова	1911. јули 17./30.	
Зорка Драгић, рођ. Тришић,		
незаконита супруга Неђељкова	1905. септембар 05.	1936. новембар 14.
Госпава, незаконита		
кћи Зорке и Неђељка	1935. септембар 06./24. 08.	
Радмила, кћи Зорке и Неђељка	1939. март 03./18. 02.	1941. децембар 25
07. 01. 1942.		
Цвија, мати Неђељкова	1878.	1940. август 13./31./07.
Цвијетин, син Цвије,		
брат Неђељков	1909. јануар 20./02. 02.	1933. октобар 13.
Цвијета, рођ. Кнежевић,		
супруга Цвијетинова	1914. март 26./08. 04.	1933. октобар 13.

ПУКИШ

+Лугоњић Перо	1882	1937 Јануара 15/2
Ђука, II жена Перина		
Недељко, син Пере и +Цвије I ж	1908. септем. 5.	1939. Јануар 22/9
Марко, син Пере и +Цвије I ж.	1911. јануар 31.	
Анђа, кћи Пере и +Цвије I ж.	1913. мај 2.	
Мара, кћи Пере и +Цвије I ж.	1918. септем. 21.	
+Милица рођ. Лаз...		
I жена Недељка	1909. јуна	1939. Јануар 22/9
+Перо I син Недељка и Милице	1941. Април 8.	1941. Свибањ 17/4.

Лугоњић-Марјановић Перо	1889.1	1914. јануар 12, II 1922.
фебруар 6.	1933. јануар 10.	
Милка, II жена Перина	1892	1922. фебруар 6.
Живан, син Пере и Милке	1928. фебруар 12.	
Живанка, кћи Пере и Милке	1932. август 5.	

Лугоњић-Марјановић Симо	1879.	1906. фебруар 12.
Ружа, I жена Симица	1880.	1906 фебруар 12.
Марко, син Симе и Руже	1920.јули 26.	
Гоја, кћи Симе и Руже	1922. август 18.	
Гајо, син Симе и Руже	1924. август 15.	
Стоја, братичина Симица	1915. март 2.	

Лугоњић Гајо	1880.	
+Мирјана, I жена Гајина	1884	1941. април 4.
Цвија, кћи Гаје и Мирјане	1925. август 8.	
Димитрије (Димшо)		
Књегинић, зет Гајин	1905. април 17.	1928. септем. 10.
Сава, I жена Димитријева	1908. јануар 11.	1928. септем. 10.
Милован, син Димитрија и Саве	1929. октобар	11/септем. 21.
Мирсавка, кћи Димитрија и Саве	1932. мај 23/10	
+Петра, кћи Димитрија и Саве	1934. јули 12.	1937. мај 15/2
+Божо, син Димитрија и Саве	1936. децембар 25/12	1938. фебруар 25/12
Живка, кћи Димитрија и Саве	1939. јануар 12.	
Стана, кћи Димитрија и Саве	1941. коловоз 9.	
Митра, сна Гајина, ж. +Милована	1874.	

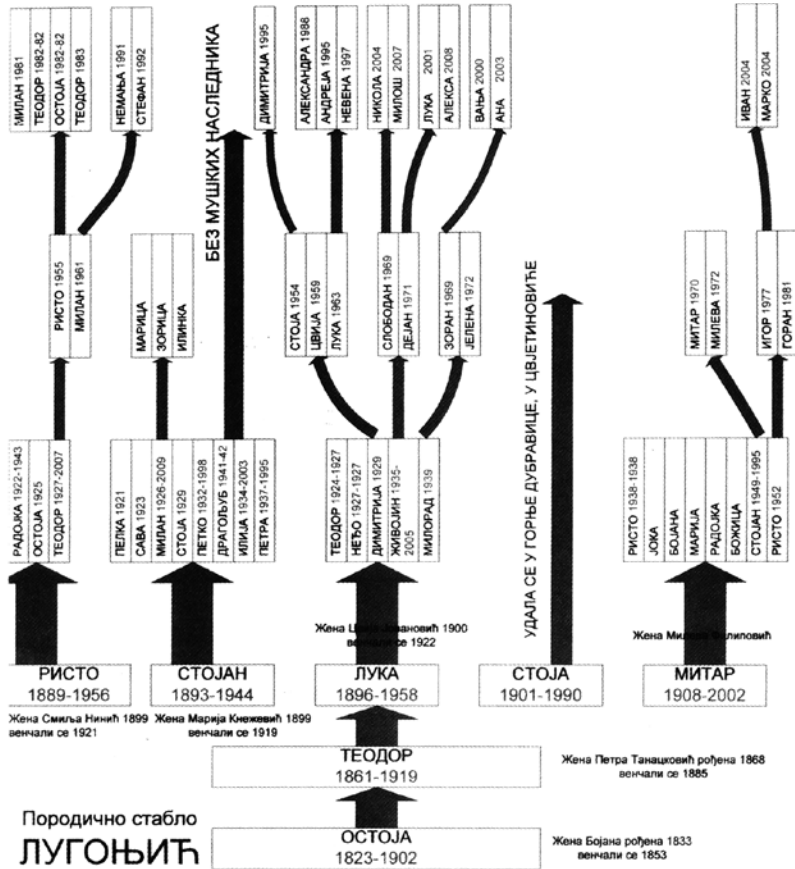
СРП. ДУБРАВИЦА

ИМЕ И ПРЕЗИМЕ	РОЂЕЊЕ	ВЕНЧАЊЕ	СМРТ
Лугоњић Ристо	1889.	1921. октобар 17.	
Смиља, I жена Ристина	1899.	1921. октобар 17.	
Радојка, кћи Ристи и Смиљи	1922. август 26.		
Остоја, син Ристи и Смиљи	1925. фебруар 18.		
Теодор, син Ристи и Смиљи	1927. април 10.		
Стојан, брат Ристин	1893.		
Марија, I жена Стојанова	1899.		
Пелка, кћи Стојана и Марије	1921. фебруар 13.		
Сава, кћи Стојану и Марији	1923. септем. 3.		
Милан, син Стојану и Марији	1926. април 27.		
Стоја, кћи Стојану и Марији	1929. април 5 / март 23.		

Петко, син Стојану и Марији	1932. април 29/16.	
Илија, син Стојану и Марији	1934. децемб. 3.	
Петра, кћи Стојану и Марији	1937. децембар 2.	
Драгомир, син	1941 октоб. 17/4	
+Петра, мајка Ристи и Стој.	1868.	1932. март 31/18
Лугоњић Лука	1896.	1922. новем. 12.
Митар, брат Лукин	1908. јуни 27.	1935. новемб. 10.
Цвија, I жена Лукина	1900.	1922. новембар 12.
Димитрије, син Луке и Цвије	1929. новемб. 7 / октоб. 25.	
+ Неделько, син Луке и Цвије	1932. август 28/15.	1934. јануар 2.
Живојин, син Луке и Цвије	1935. август 19/	
Милорад, син Луке и Цвије	1939. септем. 15/2	
Јела, кћи Илије и + Стане Лугоњић		
Миљева, рођ. Дралић		

ДУБРАВЕ

ИМЕ И ПРЕЗИМЕ	РОЂЕЊЕ	ВЕНЧАЊЕ	СМРТ
Остоја Лугоњић	1823.	1853.	
Бојана, жена му	1833	1853.	
Теодор, I син	1861.	1885.	
Петра, жена	1868.	1885.	
Ристо, I син му	1889.		
Милкан Лугоњић			
+жена му Гоја			
Илија, син Милкана			
Илина жена Стана	1904. новем. 11		
Милканова жена Гоја			
Гоја, шћер Милканова	1906. мај 16.		
Манојло Лугоњић	1823.	1843.	1892.
Стоја, жена му	1830.	1843.	
Спасоје, зет Манојлов	1848.	1888.	
Ђука, жена му	1850.	1888.	
Стоја, I шћер му	1884.		
Јово, I син	1890.	1911. септембар 24.	
Јока, II шћер	1890.		
Илија, унук Манојлов	1868.		
Ружа, жена Ивана Лугоњића			
Јока Јоцић		1905. новембра 8.	

Лугоњићи су између два светска рата живели у задругама. Породица Ристе Лугоњића имала је више стотина дунума земље и шуме, прву вршалицу, четрдесетак говеда, радне и парадне коње, а Ристо је био кнез за више села.¹⁰

Већина Лугоњића је била у избеглиштву током Другог светског рата. У партизанима су погинули Марко Лугоњић, звани Црни, поручник, и Милан Лугоњић, а у краљевој војсци у отаџбини (четницима) Марко Лугоњић, који је био командант Брчанске четничке бригаде.

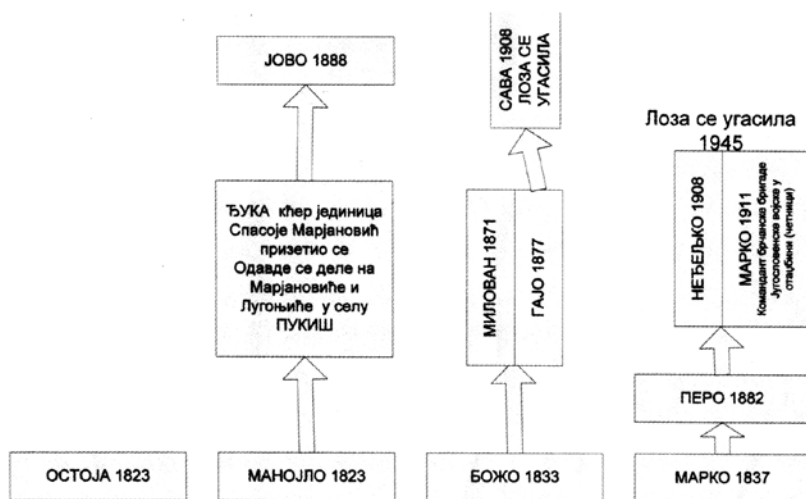
10) Лугоњић, Ристо, необјављени материјал.

Ристо Лугоњић
(1889-1945)

Лугоњићи и остало српско становништво овог краја нису бежали из својих кућа у најновијем грађанском рату у БиХ. Они су се на време организовали и бранили. Од Лугоњића је погинуо Стојан Лугоњић, а рањен је Миле Лугоњић, син Петка.

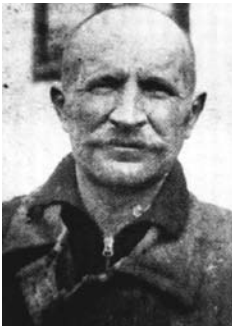
Поред матичних насеља, Лугоњићи из ове родовске лозе у новије време живе у оближњим градовима - Брчком и Бијељини, у Србији и иностранству.

Породично стабло Манојла Боже и Марка

Према подацима које је прикупио Ристо Лугоњић, у Српским Дубравицама данас живи 5 породица које потичу од Остоје: породица Димитрија Лугоњића, Стојана (Митра) Лугоњића, Милана Лугоњића, Теодора Лугоњића и Милорада Лугоњића. У Брчком живе две породице пореклом из Дубравица: Ристе Лугоњића и Милана Лугоњића. У селу Поточари (периферија Брчког) живи породица Илије Лугоњића. У Београду живе породице Ристе Лугоњића, званог Рики, Живојина Лугоњића, Слободана Лугоњића и Дејана Лугоњића. У Ванкуверу у Канади живи Зоран Лугоњић; његов отац, Милорад, живи у Горњим Дубравицама.

Од Манојлове лозе су и породице Лугоњића које живе у месту Пукиш. То су породице Ратомира Лугоњића и сина му Јовице, као и Тривка Лугоњића. Потомци ове лозе су и Миле Лугоњић и Раде Лугоњић, који живе у Брчком, као и Милан Лугоњић и породице његова два сина (један је дипл. инж. електротехнике, а други гинеколог), који живе у Бијељини. Милан је дипл. економиста. Он је председник Привредне коморе за Посавину, Семберију, Мајевицу и Подриње.

Лука (1896-1958) и Цвија (1900-1959)
Лугоњић, снимљено током
Другог светског рата

Теодор Лугоњић (1927-
2007), Ристин син

Стара кућа Митра Лугоњића, Српске Дубавице, грађена 1945/46

Кућа Димитрија Лугоњића, подигнута
50-тих година XX века

Фотографија са венчања Теодора
(Ристе) Лугоњића и Живане, 8.
новембар 1954

Слободан и Босилка Лугоњић са синовима Николом и Милошем, Београд 2008.

Ђоко Лугоњић из Пукиша са кћерком и унуцима

Милорад (Луке Лугоњић, бивши начелник криминалистичке службе у Тузли

Петко и Ратомир Лугоњић, Миланови синови

Јово Лугоњић (рођен 1874), снимљено на његов стоти рођендан (1974) у Пукишу код Брчког

Павле Софрић Нишевљанин¹

ВРБА У НАРОДНОМ ВЕРОВАЊУ И ПЕВАЊУ

Врба (*Salix L.*); лужичко-српски: *виља, вјерба*; руски: *ива, молокитник, верба, ветла, лоза, бредина*; чешки, *врба*; пољски, *вијерзба*. — Изврсне дурашности дрво. Крајем зиме, кад још снег лежи на земљи, али сунце почне већ пригревати, онда се већ врба буди из свога зимњег сна, и већ почиње да цвета. Док је сунце „зубато”, а ноћи ледене, донде врба брани свој цвет густим, маљавим обмотачем, рекли би, бундом.² И

1) П. С. Нишевљанин, Главније биље у народном веровању и певању код нас Срба, Бигз 1990, репринт издања из 1912. год.

2) По свој прилици биће, да је врбов пупољак оваком својом одећом дао импулза за преставу о царевићу — сунцу у медвеђем крзну. Ето те народне приповетке у скраћеном облику. — *Маћеха и пасторка*. Била једна маћеха (земља зими) која је мрзела своју пасторку (пролећни зрак), што је ова била лепша од њене ћери. Поред маћехе и отац је почне мрзети, те наговорен од своје зле жене, реши се да ја заведе у шуми и да је онде остави. Маћеха спреми једну погачу, и отац је изведе у шуму и онде је остави. Остављена девојка самртни страх претрпи, док најпосле друге вечери не дође до једне куће, која беше лепо намештена и осветљена (сунчев замак, где се сунце на ноћ смирује) Она уђе у њу, пошто је отворена била, те почне ранити животиње, које се онде појаве, а наиме петла, вашкицу, мачку и лава (зодијак?), који ју у први мах веома застраши, али пошто јој се почне умиљавати (лав), то и њега почасті погачом. Док се одједном зачу звука оружја (и Брчко се јавља хуком) и појави се неко створење у *медвеђој кожи* пред које радосно истрче нарађене животиње. Али пошто то створење збаци са себе медвеђу кожу „сину сва соба од његових златних хаљина” (зимње сунце на одмору) Девојка се преплаши видећи пред собом прекраснога младића у господском оделу. Ну овај се прикаже као царев син, и рече јој да се ништа не плаши, јер долази само ради лова, а међедину је узео на себе зато, да га људи не би познали (ово је једна недоследност, која се даде појмити). Царевић пошто дозна како је с њоме, запроси је, и она му се обећа. Сутра дан пак се венчају у двору његова оца, цара. После неког времена пак она отиде својој кући, сва у злату (пролеће је наступило). Отац јој не беше код куће, већ само маћеха, која ју с лицемерном радошћу прими. А чув од своје пасторке како је се ова усрећила, пошаље и она своју ћер у шуму. И она лутајући тамо и амо по шуми, најпосле наиђе на ону кућицу. Она уђе унутра и забрави је за собом и почне вечерати. Животиње сад се појаве као и пређе, ну она их зловољно одбије и почне их тући. На запомагање вашкино лав се појави, па ју растргне. Сутра дан царевић са својом женом у лову наиђе на њене остатке и однесу их маћехи. Ова је баш била на бунару, кад чује

тек кад освоји сунце, тек онда се она појављује у своме пролећњем украсу. Али је она и иначе прилагодљива и жилава живота. Зато готово и нема таквог места, где она не би могла опстати. Нешто топлоте и влаге, па ће свуда да живи. Врбин колац забијен у земљу, хвата корена, и живи као за инат. Пањ старе врбе, откинут с корена, уз нешто влаге, на ново тера изданке. Бурни ветар, бујица и лед река не могу јој наудити, јер њено покрхано грање где се нађе, ту се и укорењује и буја необичном силом. Све ове њене необичне особине учинише је симолом пролећа, чилог и крепког здравља, и дугог жилавог живота.

Што је код народа на обалама Средоземнога мора маслина, а код Арапа палма, то је код северних народа Јевропе врба. Чак и јужни народи Јевропе, пре но што су се упознали с маслиновим дрветом, врбу су обожавали. А пренос култа и ове на маслину тим се лакше извршио, што се она дрвета по спољашњости прилично подударају, Луг посвећен Прозерпини, божици доњег света беше засађен црном тополом и врбом. Трачки Орфеј, мистериозан путник доњег света, представљао се с врбом у руци. Лако се може претпоставити, да је врба посвећена била најстаријем италијском богу Сатурну³. А Јелинке своје љубавне јаде најрадије саопштаваху врби о женском празнику Тесмофоријама у крају октобра месеца сваке године.

како је прошла њена кћи, па рече своме мужу, да убије своју ћер и њеног мужа, иначе ће скочити у бунар. Муж њезин не пристане да се младенци убију и тако пакосна жена скочи у бунар (лето наступи).

3) Италија, па и остале јужне земље Јевропе имаћаху у први мах посве оскудну флору. Ова је флора наличила на флору данашње северне Јевропе А и благодарећи бољим климатским приликама, она се све више богатила, уношењем и обрађивањем источног биља. Нарочито власт над светом помогла је Римљанима да своју флору учине јужном. Јер тада су се згрнули у Рим најразноликији елементи истока а међу њама и баштовани, воћари и земљорадници, па с њима је ишло и биље, које је из основа изменило дотадањи карактер биљног света Италије. Овако добивено ново биље опет ширило се из Италије по осталим крајевима Јевропе.

Код Немаца у цркви освештана врба са својим маљавим пупољком велику улогу игра у борби против свију видљивих и невидљивих човекових непријатеља и његове стоке. Тамо се маљави пупољци врбини једу као предохрана против грознице, зубобоље и гушобоље. У Француској се врбина гранчица меће покојнику у гроб, а у Чешкој и Олденбургу (некада словенски крај) сади се врба у надгробној хумци.

Стари Литванци су обожавали врбу, и нема сумње да су јој почетком пролећа посветили дан, кад су је светковали. Код Руса пак видимо већ очите трагове таког култа. У једној руској загонеси сунце се представља као коког (петао), који стоји у врху врбе и оданде сеје на земљу своја пера (зраке). Ово показује, да су Руси од вајкада у тесну везу доносили пролеће с врбом. Код њих се цветна недеља зове Вербнаја недеља или Вербница, дакле врбин празник, који је у својој основи многобожачки, па је тек хришћанством добио своје ново значење улаза Исуса Христа у Јерусалим. Онде се веома радо иде у цркву на Цвети, од куда се доносе освештане врбине гранчце с маљавим пупољцима. После службе божје при изласку из цркве нарочито млади људи радо шибају све оне, с којима се сусретну с овим врбиним гранчицама. У овој прилици нарочито се шибају девојке и жене. Уз то се говори: „Врба те шиба, а не ја; до недеље је Ускрс!” А исто се тако шибају и они, који се нађу у постељи, проспавав јутрење, и уз то им се говори: „Не шиbam те ја већ врба; до недеље дана је Ускрс! Порасти као врба и буди здрав као вода, а богат као земља!” Овако је код Мало Руса у Крајини. Али и код Велико Руса се шибају они, који не дођу на јутрење на Цвети. Уз шибање овде се говори: „Не шиbam те ја већ врба”. У Црвеној Русији пак домаћин дошав из цркве кући с освештаном врбом, шиба с њоме своју децу и чељад и уз то говори: „Не шиbam те ја већ врба; за недељу дана је Ускрс! Нека одлази болест у шуму а здравље у кости!” Што се у овом шибању наглашује,

да врба шиба, а не онај који то доиста чини, то нас наводи на претпоставку да се у врби скрива некадањи бог пролећа. Сам народ пак маљаве пуполке врбине као зеље куване једе на Цвети, и то је прочити знак, да их сматра за здравље спасоносне. Освештане врбине гранчице пак чувају се као светиња до идуће године.

Дрво врбино није на најбољем гласу код нас, јер се често спомиње код нас „врбов клин”, као символ слабости и непоузданости. Још јој се и то замера, што нема рода, јер се у случају неостварљивих нада каже: „Кад врба грожђем роди”. Али су остале њезине особине такве, да је морала доћи до опште омиљености. То се очито види по нашем пролећњем празнику Врбици, који ће празник истог порекла бити као и онај горе поменути руски празник. И као што се данас о Врбици Српчићи међу собом врбом шибају, довикујући једно другоме: „Да порастеш као врба”, исто су тако Српчићи многобожачких времена чинили о врбином пролећњем празнику. Истог је порекла и онај обичај, кад се наш народ на Ђурђев дан пре зоре врбом опасује, разуме се, у тој цели, да би исто тако дурашан и жилав био у своме здрављу, као што је врба. Жилавост врбина живота истиче се још и у овој нашој народној пословици: „Није моја глава врба”, тј. да је не чувам. Али Хришћанство није на врбу најбоље гледало, можда зато, што су многи многобожачки обреди били за њу везивани. Тако по једној хришћанској легенди она је показивала пута ђаволу да се спасе испред Христа, који га је гонио. Тада је Христос, по легенди, врбу проклео, и од онда она нема рода. А по другој једној легенди зли се дуси скупљају под тужном врбом (вавилонском), и зато за време грмљавине не треба под њу стати, јер Св. Илија гонећи ђаволе може громом у њу ударити.

Ћазивања и записи (грађа)

Трагом времена

Душан Ристић

ДВА ШКОЛСКА ЈУБИЛЕЈА У БОСАНСКОЈ ПОСАВИНИ

У Пелагићеву (родном мјесту народног учитеља и трибуна Васе Пелагића), некадашњем Горњем Жабару, 27. јуна 2010. године, свечано је обиљежена стоседамдесетогодишњица основне школе. У присуству начелника општине Пелагићево г. Симе Стакића, бројних гостију и поштовалаца књиге промовисана је монографија школе (љетопис) аутора Милана Несторовића, директора ове школе. У сусједном селу Лончарима 12. септембра ове године биће обиљежена стодвадесетогодишњица Основне школе у Лончарима.

Кишно јунско недељно вече донијело је доста свјежине и расположења некадашњим ученицима ове школе, данас сиједим главама који одавно имају и праунуке већ одрасле људе. Било је то својеврсно подсјећање на несташне ђачке дане када су се могле лако „зарадити“ и у школи од учитеља и код куће од оца породице.

Прва школа у Горњем Жабару

Све је почело далеке 1840. године када је неки 17-годишњи младић Стојан, коме презиме није упамћено, побјегао од Турака из Босанске Крајине послвије једне неуспјеле побуне крајишких Срба против окрутног турског режима и он се нашао у посавском крају. Неки турски бег из Грачанице (босанске) препоручио овог бистрог младића горњожабарском кнезу Марку Панићу, а овај увидјевши да је младић “калем-

ли“ (писмен) препоручи кнезу Софрену Драгићу у засеоку Драгићима у југозападном дијелу села. Кнез Софрен се договори са мјештанима села у Ђурића учери (магази). У Жабар бари млад учитељ, имао је свега три разреда основне школе, почео је да учи првим словима дјечаке, своје вршњаке. Када би наишла турска патрола ђаци би се разбјежали по Жабар бари и сакривали се у грмље у дубини баре. Стојан је у овој првој, иначе вјерској школи, радио неко вријеме, а онда се преселио у заселак Стојчевиће, а са њим је била и кћер кнеза Софрена.

Друга школа била је у кући неког старог православног свештеника хаџи Гаје. У близини хаџи Гајине куће била је црквица звана “ћелија“, грађена 1814. године. Према турским законима хришћани су могли градити себи бигомоље али под условом да таква зграда не смије имати у себи гвожђе, камен и креч (малтер). У црквеној порти налазила се и нека зграда и Стојан је у њој око 1845. године поново окупио ђаке. Ученик ове школе био је и мјештанин села Горњег Жабара, сада Пелагићева, Васо Пелагић.

Послије смрти хаџи Гаје мјештани дадну 30 дуката православном владици, и он запосли младог учитеља Стојана. За учитеља је умјесто Стојана, који се оженио кћерком хаџи Гаје, дође један од најбољих Стојанових ученика, Станко Цвјетковић из села Самаревца. Школа у овој црквеној згради била је до 1858. године, када је у неуспјелој Протиној буни посавских и требавских кметова порушена од Турака. У свом бијесу против хришћавске “раје“ Турци су прво спаљивали српске цркве и школе, па је у Горњем Жабару изгорјела сва црквена и школска архива.

Недоумице око Пелагићевог школовања

Због недостатка писаних докумената у садашњим научним круговима, неки аутори тврде, да је Васо Пелагић завршио основно школовање у Обудовцу, у коме је школа изграђена 1832. године. Међутим, такво мишљење нема основа, јер и сам Васо Пелагић у својој „Аутобиографији“ каже да је Основну школу завршио у свом родном селу. У школским документима ова друга вјерска школа није никад „откривена“, већ је остала само у сјећању најстаријих мјештана села Горњег Жабара.

Вјерска школа у Гор. Жабару била је у оној школској згради, коју су Турци у Протиној буни 1858. године порушили, али не посве, па су је вриједни мјештани брзо оспособили и она је остала и даље школа овог посавског села. Стално повећање броја дјеце је неминовно наметало потребу да се изгради већа школа, па је 1882. године на бившем имању породице Старчевића, којих више нема јер су изумрли, подигнута нова зграда по реду треће школе.

О тој школи учитељ Душан Стојановић каже у свом извјештају у јуну 1931. године:

“Народна Основна школа у Горњем Жабару подигнута је 1882. године трудом и старањем сељака Горњег Жабара. Имање на коме је школа подигнута поклонили су Стеван Танасић, Мојсије Сајловић и Петар Станковић из Горњег Жабара. Грађевински материјал за подизање ове школе дало је село. Први учитељ био је Станко Цвјетковић, затим Никола Каблиновић, Симо Стојчевић и Ђоко Ђорђевић.”

Ову школу су похађали ученици из цијелог Горњег Жабара, као и ђаци из доњожабарског засеoka Доње Поље. Школа је имала једну учионицу и стан за учитеља кога је село плаћало.

Четврта школа је подигнута у засеоку Марјановићи, то је центар данашњег Пелагићева. Ова школа је пренесена из засеока Старчевића 1900. године у центар села. Црквеношколска општина је купила земљиште од некадашњег свештеника Миливоја Стојчевића, јер је намјеровала да сагради и цркву и школу једно поред другог. Школа је имала у приземљу једну учионицу и канцеларију за учитеља. Била је на спрат и у јапију. Занимљиво је да је на спрату поред учитељског стана била и једна соба у којој би преспавала дјеца ученици који због надошле Бријежнице и Липовице и других потока нису могли доћи својим кућама.

Пета школа отворена је октобра 1911. године, али је усељење било 1912. године. У својој књизи „Школство у Босни и Херцеговини за вријеме аустроугарске окупације“, Митар Папић наводи да су од 1914. године па до краја Првог свјетског рата отворене школе у селима: Поребрице, Поточани код Оцака, Слатина, Врањак и Жабар. И ова школа изграђена је у засеоку Марјановићи поред постојеће из 1900. године. О изградњи ове школе учитељ Д. Стојановић је 1931. године забиљежио да је трудом цијелог села и залагањем учитеља Милана Кукића подигнута нова школа са двије учионице и станом за једног учитеља.

Централизацијом основних школа у општини Градачац 1963. године, школи у центру села Горњег Жабара припадају се подручне школе у два велика засеока Ћендићима и Блажевцу, и те године школа у центру села добија званичан назив „ОСНОВНА ШКОЛА ВАСО ПЕЛАГИЋ“ Горњи Жабар. Ова пета по реду школа служила је све до 20. децембра 1969. године, када је изграђена нова савремена школа добровољним прилозима грађана и радних организација Босне и Херцеговине, Србије, Црне Горе и Хрватске као спомен Васи Пелагићу.

Испред школе је у лијепо уређеном цвијетњаку бронзана биста Васе Пелагића са књигом у руци у природној величини. Овај велики човјек, по коме село доби име 1969. године, поглед пун чежње уперео је према асфалтном друму који води у свијет. Као да би опет негдје ишао као у оне бурне дане турске власти која га је немилосрдно прогањала.

То недељно вече 27. јуна, завршено је ђачким рециталима и наступом фолклорних друштава из скоро свих села овог дијела Босанске Посавине.

Село на раскршћу путева

Лончари, село некада вриједних мајстора за земљано посуђе, лончара, у средњој Босанској Посавини, обиљежиће у недељу 12. септембра ове године 125 година од оснивања своје школе. Очекује се велики број гостију, међу којима ће бити и министар за културу и образовање Републике Српске г. Антон Касиповић са сарадницима.

Ускоро се слави још један значајан јубилеј: 125 година постојања и рада Основне школе у Лончарима (1885-2010). Тога дана у Лончарима, за које многи кажу да су улазна и излазна капија Републике Српске, наћи ће се заједно бивши учитељи ове школе са својим ученицима. И једни и други времешни људи на чијим лицима је живот урезао свој видљив траг. О свему томе разговарали смо са Мирком Стевановићем, руководиоцем Фондације за развој насељеног мјеста Лончари, мјештанином овог посавског села.

“Намјеравамо позвати све живе учитеље и њихове ученике наше школе у Лончарима, каже Стевановић, као и представнике села Орашја, код Варварина у Србији с којима су се Лончарци братимили прије неколико година. Очекујемо да ће наш гост бити и Антон Касиповић, министар за културу

и образовање у Влади Републике Српске, затим начелници и предсједници скупштина општина: Доњи Жабар, Пелагићево и других нама најближих општина, позвали смо и предсједнике мјесних заједница Доњег Жабара, Човић Поља, Обудовца, Крепшића и Пелагићева, затим културно-умјетничка друштва из већ набројаних општина, представнике спортских организација у посавским селима и друге” – истиче Мирко Стевановић. Како сазнајемо у току је израда монографије (љетописа) школе, и књига ће бити готова крајем идуће године.

Сјећања бивших ученика

У Лончарима смо пронашли госпођу Ковиљку Јанковић, супругу покојног Пере Јанковића, врло живахну старицу која баш много „не зарезује“ године, већ још увијек ради кућне послове. Ковиљка је кћи покојног Максима Бричића и Јелене, рођене Којић из Копаница.

“У основну школу пошла сам давне 1932. године, а учитељи су ми били Исо Скенжић и његова супруга Вукица. У првом разреду била ми је учитељица Ана Јовановић, кћи обудовачког попа Ђоке Јовановића, па онда ме учила Љубица Муженић.

Мој покојни отац Максим волио је много да чита па је имао доста књига које сам ја вољела да прелиставам. Мој ујак Душан Којић из Копаница однио је један сандук књига које су усташе у току рата 1941-1945. године однијеле и запалиле. Вјероватно од очевих књига потиче и моја љубав за школу и књиге. Отац Максим био је дванаест година начелник сеоске општине Лончари, а писар код њега био је Перо Павловић из Доњег Жабара.

Што се тиче ђачке опреме за школу носила сам торбицу у којој је била таблица од камена и писаљка од шкриљаца, а за таблицу била је привезана крпица или спужва чиме се

брисала таблица. Наставни предмети у школи били су: Рачун, Земљопис, Историја, Вјеронаука и Познавање природе.

Још увијек се сјећам мојих другарица из школе: Стане Дамјановић и Маре Живковић из Човић Поља, па Босе и Петре Ћурчић из Лончара. Из села Јењић била је Ева Мишковић, Луца Пргић, па дјечаци Лука и Марко Кнежевић. Из Крепшића био је један Муслиман Мурат Калић чији су родитељи тада живјели у Крепшићу" – истиче Ковиљка Кова Јанковић из Лончара, док разговарамо у хладовини њихове љетње кухиње.

Другог саговорника потражили смо у западном дијелу села међу граничним кућама са сусједним селом Доњим Жабаром. Био је то 82- годишњи домаћин Лазар Стевановић, кога смо нашли у дворишту на које укућани из куће износе предмете оштећене од скорашне поплаве. Помислих у себи шта ли ће рећи овај домаћин, још му је само новинар требао у овој лудој ситуацији?

На моје извињење што долазим ненајављено домаћин се само насмија и рече: „Све је у реду, нисте ви криви за ову поплаву, наишла таква година, шта можемо“. Уђосмо у кућу и домаћин ме послужи пићем. Уз пиће и разговор живну.

„У први разред Основне школе у Лончарима пошао сам 1938. године. Моји први учитељи били су Станко Станивук-овић и његова супруга Стефанија. А то што питаш што, смо носили у ђачкој торби, зна се таблица, књиге и дрвени чанак у коме је био сир, мало сланине и комад прове (кукурузног хљеба). Ту храну смо носили ако се тај дан учило у школи „наваздан“ са још неким разредом јер је било доста дјеце.

Други учитељ који ме је учио био је Илија Андрић, звани „Шпиро“, а због чега су га тако звали, ко ће то знати. За вријеме ђачког одмора ми ђаци смо помагали учитељу око чишћења рибизле, носили смо траву, а кад учитељ оде негдје ми „краднемо“ по коју бобицу па на брзину поједемо.

Сјећам се к'о да је било јуче. био је испред школе бунар са ланцем за који је била причвршћена кофа. Од мојих другара у школи сјећам се Јоце и Илије Дамјановића из Човић Поља, Раде Адамовића, такође из Човић Поља, жив је, Душана Арсенића из Крепшића који је умро, Ђуре Ђурића, такође из Крепшића, а било је ђака и из сусједног села Марковић Поља и мало даљег села Ланишта. Када смо одлазили кући после наставе ишли смо у строју, поздрављали све старије од нас и како који дође својој кући тако и изађе из строја” – вели на крају разговора Лазар Стевановић, син Богољуба Стевановића и Руже из Лончара.

Полазници домаћичког течаја
испред школе у Доњем Жабару 1939. године

Разговор с поводом

Разговор с поводом*Прота Славко Максимовић***ДАЋЕ БОГ ДА НЕ ИЗГУБИМО
ОНО ШТО ВОЛИМО**

Као дијете, а и данас као зрела особа, правила сам разлику између израза поп и прота. Чинило ми се, а и данас ми се чини, да они који свештеника називају попе хоће, свјесно или несвјесно, да га ставе на неко њима знано мјесто, да му они одреде улогу. Проту брчанског Славка Максимовића оловљавају и са оче и са прото и са попе. Сви га познају, сви га поздрављају, сви имају своје мишљење о њему. А он? Подвукао је црту, али само да би још већим корацима корачао напријед. Оставио је из себе људе без љубави и зла времена. Памти али је опростио. И данас се чврсто држи родитељског наука, љубави према дјечи и унучадима, према „својој родбини“ и наравно, прије свега и изнад свега, љубави према Богу и Цркви. Прати га безброј молитви, десетак храмова које је изградио, прате га бројна одликовања за добра дјела, чак и из Израела. А ускоро ћемо га испратити и у пензију. Да ли?

Баштинар: Прије четрдесет четири године кренули сте једним животним путем, не баш једноставним. Јесте ли се уморили?

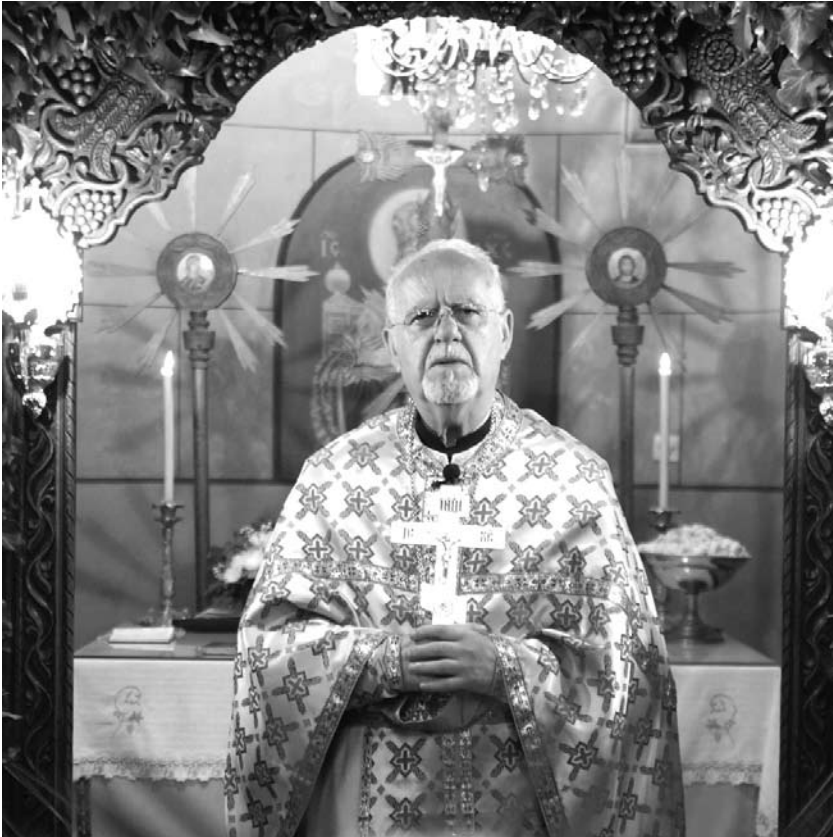
Тачније, мој животни пут почео је прије педесет година када сам кренуо у први разред Богословије у Призрену. У то вријеме нимало једноставан. Била је то „дрскост“ мојих родитеља и моја што смо „издали напредно образовање“ и што сам кренуо у неку „назадну школу“. У Богословији је био интернатски живот. За дјечака од петнаест година који се први пут одваја од родитеља било је заиста тешко. Оно што

је било најтеже, умјесто радовања када дође распуст, мени се није ишло кући јер сам у мом селу био одбачен од својих вршњака, често исмијаван и понижаван. Послије друге године већ сам научио да им праштам и да се упуштам у дијалоге, доказујући да Бог постоји. Био сам „сламка међу вихорове“. Како је школовање одмицало било је све лакше, по ријечима апостола Павла „нисам више живио ја, већ Христос у мени“, који ми даваше снагу. Вјерујте, нисам се уморио, Он ми и данас даје снагу.

Баштинар: Како је изгледао почетак: Ваше прво службовање – мјесто и сама служба коју сте служили?

Први почетак и темељ свега јесте моје петогодишње школовање у Призрену. Велики напор и велика искушења: живјети међу Албанцима од којих смо и тада имали великих проблема. По завршетку Богословије (1966. године), 1967. отишао сам на одслужење војног рока – у морнарицу двије године. У септембру 1969. склапам свети брак, а 25. септембра исте године рукоположен сам за свештеника и постављен за свештеника у Шековиће, тачније манастир Ловницу. И ту започиње мој свештенички позив. У старту моје службе имао сам „срећу“ да одмах упаднем у искушења и једну врсту „борбе“ јер су Шековићи устаничко мјесто и тада веома нерасположено према Цркви и свештенику, а Бог се спомињао само кад се псује. Требало је имати стрпљења и трпљења. Црпио сам снагу из Христових блаженстава, а нарочито из блаженства: „Благо вама ако вас оптуже и рекну сваку лажну ријеч против вас, Мене ради...“

Било је овдје и радости, у Шековићима сам добио кћерку Љиљану. У октобру 1970. по декрету надлежног епископа Лонгина прелазим на парохију у Брчко гдје у мом свештеничком позиву почиње све оно што и данас траје, а то је непрекидно служење Богу и свом роду.

Баштинар: Шта Вас је навело да постанете свештеник? Има ли симболике у датуму Вашег рођења (27. јануар)?

Свака служба је најприје Божји позив. Да бих чуо тај позив мене су навели моји родитељи, односно њихова искрена побожност и једноставност вјере, њихова жртва, као веома сиромашни, да одгаје и на „пут изведу“ осморо дјеце. Они су ми дали највише, све остало је била надоградња. Све у животу бива по промислу Божјем: рођење, смрт. Птица не прелети с гране на грану без промисла Божјег. Тако и дан мог рођења, на Светог Саву, има симболике и нема случајности. Па зар је

случајност што је и мој отац рођен 27. јануара и што ја имам сина, свештеника, који се зове Растко. Са сваким људским бићем Бог има план.

Баштинар: Завршили сте Вишу богословску школу у Призрену и имали привилегију да тамо живите и радите с будућим српским патријархом Павлом? Какве су Ваше успомене на школовање и покојног патријарха?

Сви призренски богослови су заиста имали привилегију да упознају будућег патријарха Павла. Ја сам имао ту привилегију пет година, а исто толико година сам слушао и предавања садашњег патријарха Иринеја, који ми је у то вријеме био професор. Да одем у богословију захваљујем мојим родитељима а што сам постао свештеник захвалан сам тадашњем епископу рашко-призренском и потоњем патријарху Павлу. Није била привилегија само живјети с патријархом Павлом већ живјети на Косову и Метохији и упознати се са свим светињама: Пећком патријаршијом, Високим Дечанима, гдје сам био шест мјесеци на духовној пракси, Богородицом Љевишком, Грачаницом, Девичем, Архангелима у Призрену и многим, многим другим светињама. Дакле, није моје школовање било само у Призрену већ на Косову и Метохији. Данас је мој бол много већи због страдања нашег народа и наших светиња на КиМ, јер је то остало у мом срцу а срце боли за оним што заволиш и страхујеш да ћеш изгубити. Даће Бог да не изгубимо оно што волимо. Молиће Му се за то и покојни Свјатјејши патријарх Павле.

Баштинар: Свештеник у Брчком седамдесетих година прошлог вијека. Да ли је било тешко? Какав је био однос власти? Колико је народ био уз своју цркву и у цркви?

Бити свештеник седамдесетих, па све до деведесетих, не само у Брчком већ било гдје, био је заиста подвиг. Радан свештеник и редован посјетилац цркве у Брчком, у то вријеме, био

је „народни непријатељ број 1“, четник, издајник, петокло-наш. Удба ми је била стално за петама. Озвучен парохијски стан, црква, телефон. Више пута у току ноћи буђење и позив на „информативни“ разговор у СУП. Поред многих пријетњи због захтјева за градњу црква, једном су ме веома уплашили када су ми рекли: „смањи мало те поповске приче на сахра-нама, знаш дјеца су ти мала и иду у школу а саобраћај је прилично густ у Брчком...“

Ето такав је био однос власти. Довољно је споменути да на територији општине Брчко од 1945. до 1989. није подигнута ниједна православна црква на новој локацији. Садашња црква у Брчком подигнута је тек 1971. године, односно обновљена она из 1874. године коју су усташе спалиле 1941. године, и то после паљевине привремене цркве школе из 1857, а коју је запалио један Албанац 1968. године.... Било је веома тешко, а нарочито градња цркве у Ражљеву и Вучиловцу 1988. године, умало да ме затворе. Мислим да је народ био уз своју цркву, само се плашио страдања, оних из периода 1941–1945, а и оних која су услједила касније. У комунистичком периоду вјеру су одржали старци, а нарочито наше старе мајке и баке. Они су потајно учили и васпитавали своју дјецу али то је било више традиционално, без практиковања вјере.

Баштинар: Чини се да су цркве данас пуније. Да ли су то истински вјерници? Да ли смо данас побожнији него што смо били седамдесетих?

Данас су наше цркве не пуније, већ пуне. Да ли су то истински вјерници, то само Бог зна. Ја мислим да ће то бити истински вјерници. За све треба времена. Преко ноћи се не постаје ни вјерник ни атеиста. То је процес који је започео и трајаће. Сигурно смо данас побожнији него седамдесетих. Морамо се ослобађати традиционализма и паганства у вјери и учити се изворном православљу и не поистовјећивати вјеру и нацију.

Баштинар: Какву је улогу у повратку вјери одиграла вјеронаука? Признаћете, на службама је све више младих људи.

Ломљење славског колача, Светосавска академија у Брчком 2010. године

Будућност Цркве и православља ја видим у дјечи и омладини, онима који изучавају вјеронауку. Плодови ће се осјетити тек када ова дјеца постану породични људи и почну своју дјецу васпитавати у вјери у породичном гнијезду, јер школа није довољна. Један час вјеронауке седмично, недовољан је. Али и то недовољно привукло је доста омладине у наше храмове. Дакле, резултати вјеронауке су очигледно позитивни.

Баштинар: С Вашим парохијанима подијелили сте многе животне радости и туге. Је ли рат оно најгоре што нам се десило?

Са овим питањем дарнули сте у најосјетљивији дио моје душе. За четрдесет двије године моји парохијани су постали моја породица, некако као моја родбина. Кад чујем да је неко добио дијете, ја се радујем као да се обрадовао неко мој јер се ја радујем. Подијелити тугу и рат с мојим парохијанима било је оно најтеже, али то је саставни дио моје службе и моје љубави према мојој „родбини“, према мојим парохијанима. Сахрањивао сам синове јединце које сам требао вјенчавати. Требало је нешто рећи ожалашћеној мајци и оцу на сахрани јединца, требало их је утјешити, а душа моја се цијепа, нема ријечи, уздах блокирао глас. Тада се помолим само да не за-

плачем и срце отвори глас, и пођу ријечи из срца, не из разума, и одједном тајац. Нема кукњаве, почиње молитва, иду ријечи утјехе. Одједном осјетиш загрљај мајке и оца преко одежди, мантије и тек тада ми навру сузе: Боже, помози само да не заплачем сада. И даде Бог не заплаках. Плакаћу када ме не види оволики народ. И тако данас, тако сутра, тако 342 пута за четири године рата. Бог да им душу прости. Хвала ти Боже што ми остави разум, да ово не заборавим и да могу и даље тјешити моју „родбину“. Ал' не тјешим их ја већ Утјешитељ, ја само мало помажем.

Баштинар: Када је Вама било најтеже и која су то посебна искушења која имају свештеници?

У рату је било најтеже. Сва остала искушења су наш крст на који смо позвани и знали смо шта нас у животу чека. На сва искушења смо углавном, уз Божју помоћ, спремни и трпећи их носимо и обично их се растеретимо кад праштамо. Не би се могли носити они политички притисци прије рата без помоћи Божје а нажалост и после рата кад зли људи смисле оптужбу на најпрљавији начин, али опет Бог помогне па се појави правда и на земљи. Ја сам, у свим нападима на мене као свештеника, био Богу захвалан а злим људима праштао. Оваквим понашањем нисам чинио ништа што морам већ што тако треба да радим као свештеник. То је моја заклетва, то је мој живот и због тога се осјећам срећним. Сажимајући одговор на ово ваше питање, одговорио бих: без Бога је свака ситуација тешка, са Богом ништа није тешко; без Бога искушења иду у незнање а са Богом сва искушења се побјеђују. Ја сам све то проживио.

Баштинар: За вријеме вашег службовања подигнуто је једанаест цркава. Како се осјећате као неимар?

Јесте, једанаест и ево као пензионер припремам градњу дванаесте у селу Пукиш и Дубравицама. Као што видите, нисам се уморио. Наши преци били су неимари и задужбинари. Лијеп је осјећај проћи поред ових цркава гдје сам уградио дио себе а још љепши је проћи кроз моју парохију – кроз живу Цркву и у њој наћи дио себе. То неимарство ме више радује.

Баштинар: Када сте били сигурни да сте допринијели да нечија душа постане храм, да неко нађе прави пут, осјети мир и љубав?

Е, то је моје највеће „неимарство“ које осјећам у души када се сретнем са људима који су били изгубљени, нарочито за вријеме и послје рата, и који ми кажу да су били спремни и на самоубиство да није било Божје милости коју сам им ја преносио. То је најљепши и највећи „храм“ па макар био и један, вреднији од једанаест цркава, а ја вјерујем да је ових „храмова“ било више од једног. Бог то најбоље зна, људи некад забораве.

Храм у изградњи, Доњи Брезик

Баштинар: Носилац сте многих одликовања и признања. Шта она представљају за Вас? Када сте заиста срећни и задовољни?

Тога има доста. Многе организације: хуманитарне, борачке, владине и невладине организације Брчко дистрикта и РС, Војска РС, културна удружења, спортска удружења. Међутим, најсветија одликовања и признања су она која сам добио од своје Цркве, а то су црквена одликовања која може добити један свештеник, почев од црвеног појаса до напрсног крста, а највеће одликовање којим се посебно поносим јесте орден Светог Саве. Посебно одликовање, седефни напрсни крст, примио сам лично у Јерусалиму од патријарха јерусалимског г. Теофила 2009. Као и Грамату о поклоњењу Христовом гробу. Исте године, приликом посјете Светој земљи у Јерусалиму примио сам посебно признање – захвалницу од Владе Израела за очување јеврејског гробља у Брчком. Неким мојим заслугама надлежни епископ ме је поставио за архијерејског намјесника брчанског још 1978. године, а ово намјесништво обухвата Брчко дистрикт, општине Пелагићево, Доњи Жабар, Шамац, Модричу и дио бијељинске, лопарске и градачачке општине. Уједно сам архијерејски замјеник за Брчко дистрикт. Ове дужности још увијек обављам. Из поштовања према онима који су ми дали ова признања, она за мене представљају нешто узвишено што ме кроз живот обавезивало да њихово добијање оправдам и да не разочарам оне који су ми признања дали. Ипак ова признања нису само моја, она су и моје „родбине“, мојих парохијана. Сва ћу завјештати мојој цркви у којој сам службовао четрдесет година. Ја сам цијелог живота био задовољан и срећан као свештеник. Срећан сам кад су други срећни и задовољни. Срећан сам кад се роди дијете, кад оздрави болесник. Као свештеник који има породицу, срећан сам што ми је породица здрава. Срећан сам што ми је син свештеник а кћерка попадија. Срећан сам кад ми

дођу шесторо унучади. Срећан сам кад изађем у град и кад се поздравим са свим људима. Срећан сам што имам пријатеље. Срећан сам што немам непријатеља, а ако сам их и имао, опростио сам им. Ипак су то овоземаљске и пролазне среће. Бити срећан у Христу, у православљу, у свештенослужењу, то је срећа и задовољство које је вјечно.

Баштинар: Да ли сте због специфичности Вашег позива остали за нешто ускраћени или сте управо због тога богатији од других, наравно не материјално?

Специфичност мог позива је моја срећа и мој крст и због тога нисам био ни повлашћен ни ускраћен. То је моја равнотежа и баланс у духовном богатству а по оној народној „у добру се не понеси а у невољи не понизи“ и по оној другој „немој, па се не бој“. Углавном сви свештеници жале што су били ускраћени, у комунистичком систему, за наступе у јавном животу јер су били нерадо виђени и понижавани ван храмова и гробаља. Било па прошло, споменуло се, не повратило се.

Баштинар: Често сте сарађивали с Баштинаром. Шта мислите о нашем удружењу и потреби заједничког наступа у јавности?

И овај наш разговор је један вид сарадње са вашим и нашим Баштинаром. Црква и свештенство се заиста диве вашем ентузијазму, како мало вас успијева да одржи Баштинар и жао ми је што нисам у могућности да вам помогнем више од моралне подршке. Живећи у нади уз молитву Богу, очекујем изградњу Српског културног центра у Брчком и тада ће сва српска култура и просвјета кренути заједнички, остварујући исте нам циљеве за будућност.

Баштинар: Посавјетујте нас, оче! Како да човјек буде задовољан а да не пређе границу моралног и божанског, да не изгуби душу?

Апостол Павле каже: „Све ми је дозвољено али ми није све на корист.“ Сачувати душу у овим временима и изазовима је веома тешко ако живимо само за овај свијет и у овом свијету, а морамо живјети у овом свијету јер смо и материјално биће. Уз јаку вјеру могуће је успоставити баланс између духовног и материјалног. Човјек је подложен гријеху али и кајању. Бог је апсолутна љубав и прашта искреном покајнику. Није Бог неуки судија да кажњава за сваку ситницу. Ми се морамо борити да не гријешимо уз изговор да ћемо се покајати, јер не знамо ни часа када ћемо умријети и хоћемо ли имати времена за покајање, а последице смрти покајања нема. Бог опрости човјеку који је цијелог живота био разбојник, и то у посљедњем моменту прије него разбојник издахну на крсту, јер се искрено покаја. И Јуда је имао шансу да се спасе, само да се не објеси. Апостол Петар три пута се одрече Христа, али кад дође себи раскаја се и заплака горко и би му опроштено и чак постаде највећи апостол. Слично је било и са апостолом Павлом. Сваки човјек као разумно биће зна, у подсвијести, гдје је граница преласка из моралног у неморално, али је слободно биће да изабере пут на раскрсници. Придржавај се десет Божјих заповијести и двије о љубави, најбољи је савјет сваком човјеку и биће спасен и неће изгубити душу. Бог жели да сви људи буду спасени а ми „будимо људи“ како рече патријарх Павле. Човјек без Бога и није човјек.

Баштинар: Уз жељу да Вам Бог да добро здравље и мирне пензионерске године, питамо Вас: може ли свештеник уопште отићи у пензију?

Захваљујем на лијепим жељама. Добро здравље, дуг и миран живот желим и ја вама и да овако неуморни и здрави

дочекате и ви пензионерске дане. То желим свим читаоцима Баштинара и свим људима на овом свијету. Као што видите свештеник никад не може отићи у пензију. У пензију иде само дио свештеничких обавеза везаних за имовинско-правне, административне, овоземаљске послове. Служење Свете литургије, обављање Светих тајни обреда, свештеник обавља до краја живота. Због специфичности свештеничког позива, ево, ја уопште не примјећујем да сам пензионер а тако се и не осјећам. На крају, хвала вам што сте ме овим разговором, на тренутак, вратили у прошлост и повезали са садашњошћу која је већ прошлост. С вјером у Бога идемо у будућност која се наставља и послје смрти.

Сјећање на патријарха Павла

Све тешкоће у Богословији, немаштина, терор Албанаца, све је то с нама дијелио патријарх. Довољна је била само једна његова ријеч, један очински савјет, један продуховљени поглед, па се све заборави а нада у боље ојача. Често нам је долазио у интернат с гипсом на руци, нози, са завијеном главом, због напада Албанаца. И док смо га са страхом гледали у том стању, он би обично рекао: „Немојте се дјецо плашити, ово је сигурно неко искушење због мојих гријехова.“ Још увијек незрели, ми дјеца, питали смо се тада: па шта ће бити с нама кад он има гријехова и за исте тако испашта. Касније смо схватили како је човјек велики кад може да прашта и призна да је грешан и мали пред Господом, да би постао велики. Свима нам је био и остао узор побожности, скромности, праштања, мирољубивости и сваке хришћанске врлине. Уграђујући те врлине у себе и нас био је строг и према себи и према нама али све кроз хришћанску и родитељску љубав.

*разговарала: Марица Лакић
фотографије: Дејан Ђурковић*

Поезија и проза

Савремени ствараоци

Јованка Стојчиновић-Николић

ПРИВРЕМЕНО ПРИВРЕМЕНОГ

Од када за себе знам
Она кућа испод које су пут прекопали
Бјеше недовршена

Увијек сам замишљала да постоји
Привремена недовршеност:

Као земљу Привремено кад ти отму
Па је Привремено врате
Да Привремено преживљаваш смрт
Док чекаш Привремено рјешење
Да је твоја у Привременој држави
Да имаш гдје Привремено склањати главу
А послије шта буде и како буде

Важно је да не застрањујеш
Јер то су само привремени налози
Настали на спавању Привремено мртвих

Око спавања највише су се окупљали они
Који су Привремено мислили

На стотине је склопљених крила
Што чека узлет не знајући да је Привремени
Јер ранији лет није погодио висине
Ни промашио падове
А кад су тек стигли
Ни мрава у гробу донијели нису

Зато су сад Привремено подигли троспратнице
За Привремене пријатеље и будуће покојнике
Да изабрани народ зна
Гдје су им гробови предака

Тако нам се из дана у дан
Увећава Привремени капитал
И Привремени успјех на Привременом раду
За Привремене ексерчиће у ципелама

Сви док причају они Привремено ћуте
И гледају кроз прозор у лице уличног сата
Да их бар Привремено у Дан преведе
Ноћ да им образ не нагрди

У сталном су радном односу
Привремено запослени
У пратњи непријављеног тјелохранитеља
Јер је Привремено

Посједују и скривени телефонски број
За привремену употребу

Привремено море за значајне пловидбе

Привремене јунаке у цепоу
Своју Катрин Риту и Вилму Свој Цунами
Да сврате све погледе свијета
У вјеровање како је моћ Бога непотрошива
И како постајеш туђи Можда Привремено
Можда по потреби

Од када за себе знам
Она кућа испод које су пут прекопали
Чека своју смрт
А Привремено недовршена

НЕСТАЛИ ТРЕНУЦИ

Више не могу да замислим улицу
Којој су шетачи у корацима однијели причу

Као да су гласови нестали
У земљи на којој смо порасли

Гдје су темељи са нашим Европским стопалима
И звијезде које смо годинама лагали

Из ваздуха змајеви и птице

О да су мени сада крила Оне улице
Да прелетим помрчину свога тијела
И вас које сам несрећним случајем упознала

ЗА СВЕ ЖИВЕ КОЈИ ТО ЈЕСУ И НИСУ

Нисам ноћас могла предвидјети
Да ће ми кроз сан шетати мртви

Одмах послвије тога одлазим на гробље

Између гробова са уским проредима
Проналазим своје Родитеље
Рођаке Пријатеље и Комшије

Проналазим и оне којих овдје нема
(А одавно их већ нема)
И палим свијеће

А ову Једну Посљедњу што ми је остала
Упалићу за све живе
(У мом срцу који то јесу и нису)
Нека их Свевишњи Остави у животу

Јоцо Бумбуловић Бумбул

ДОШЛИ СМО – ОТИЋИ ЋЕМО

Ми морамо отићи под кору ледине
тамом обливени.
Ми морамо преобратити изглед
из кратког бивствовања,
у починак крочити,
под крстом кости одморити,
Ми морамо страх из срца истјерати,
наду потражити у рајским духовима.
Ми морамо нестати,
нови да би дошли.
Наде да не стрепне,
вијек потомака да дође.

ОДА ХЉЕБУ ХРАНИТЕЉУ

Објавом Божјом – хљебом насушним
причестићемо се...
Из пеке хлебна храњивост мами миришљавом
ситошћу,
протеинима и глютену прихранићемо стомак.
Ринтамо – црнчимо
к'о мрави од давнина,
људска сорта – рајски изгнаници.
Умијешено тијесто – хлеб хранитељ,
лепиње – питуљице – земичке – погаче – сомуне
чељад жваће.
Замијешени квасцем у тепсијама надолазе,
ситошћу одише обожена кућа.

ОБНОВЉЕНО СЈЕЋАЊЕ

Када прођеш нашим предјелом,
затитрају сићушне чари под хаљином.
Када прођеш нашим крајем,
вјетрови зашуморе птичију пјесмицу.
Поред витражних стакала
косу ти растресају муња просјеви,
вијенце на капијама преплићеш
плетеницама од тих нити.
Уснама оцвалим украсиш расаднике
избујалих биљки.
Када прођеш нашим гајем,
корацима меким ходиш.
Милину из очију просипаш
када прохујиш мислима устрептали.

ГИЗДАЊЕ

Ишчезнуше бунарџије,
пресушише бунари напојници.
Колски точак се окреће,
товаре житног блага таљигају на мељаву.
На мобама се ашиковало,
намигивало, штипкало...
Цуре русих плетеница кикотале,
набујалих прса испод јелека.
Дизала се јапија,
у резбарене плоске досипала громовача,
мелем мирисна крушкина меденица овјенчана
мјехурићима.
Дјеверуше ћилимом застираху невјестине собе,
плетеним кићанкама красећи дуваре.
Каранфилом мирисаху цурама образи.
Лампе и фењери до тараба свијетлили,
у мрачку фруле и шаргије свираху изворну сјету.

Напомена: У прошлом броју Баштинара поред пјесме „Уснутак“ Јоце Бумбуловића Бумбула грешком је објављена пјесма „Време“ ауторке Љиљане Стејић

АУТОБИОГРАФИЈА

Јоцо Бумбуловић Бумбул потиче из косовске лозе Војиновића (Вучитрн) који као потомци старе српске породице станишта налазе у Црној Гори, Старој Херцеговини, Крајини (просторима данашње Републике Српске). Један огранак Војиновића у Посавини због историјских околности узима презиме Бумбуловић. Пјесник Јоцо Бумбуловић Бумбул рођен је на коридорској цести Шамац–Брвник у мјесту Гребнице, откада дар говора уобличава вјечном пјесмом.

Објавио је следеће књиге:

Судбоносни коридор, Плутајући дистрикт, Реинкарнација грађанина у нацртаној држави, Окупација свести – опсада подсвести, Паданици високог протектора, Љубав и вазнесење за рај једног народа, Србске саборне кости, Рајски вртови балканских хајкача, Памјат у небеској држави, Башча сербских душа, Заробљени божури, Небески уздаси земних глава.

Бумбуловић је члан Удружења књижевника Србије (УКС) и Републике Српске.

Пјеснички првјенци

Јелена Миловановић

ПИЈАНСТВО

Туго моја умирућа
Што већ пупаш новом срећом
И чекаш ме ко што мјесец
Пије себе с капи воде,
Већ смо п'јани једно другог,
Омамљени сретањима.

Пијемо се,
Докле ћемо?
Када ли је пехар пун?
Кад ће зрело воће снаге
Мирит с грана искушења?

И кад једном, ето, прођеш
Цвјетне гране до већења
И не мognеш никад више
Брати руже изазова
Олистаће гране мира
Са стабла туге и кајања,
- Како треба тад би знао -
Али биће, биће касно...

МАЈЦИ

Опрости! Много тога узех
Расцвјетавајући своја прољећа снена,
Из камена разочарења,
Пила сам сјај утјехе и наде.
Тражила твоје поноре душе
Да се винем до бескраја.

Како је горка суза што капље
Јер много пута погазих цвијеће
Што ниче на рукама твојим,
Замутих бистре изворе доброте,
Љубави и бриге јер не знадох
Никада више и нико неће
Бдјети над мојим данима среће,
Пијући тугу, гасећ' ми боле
Љубави већој од бескраја!

МОЛИТВА

Молитва из мога срца.
Са усана мојих тече,
Молим ти се за благ прекор,
Опомену тиху, јасну,
Да твој суд ме не дотуче
Да устати могу опет
Славећи те сва радосна
Што постојим и што дишем
Данас, сутра па и јуче!

Молим ти се док на своме
Суду стојим посрамљено,
Оптужницу сама себи док лагано ишчитавам,
Да не губим вјеру, љубав, ни у тебе поуздање,
Нисам смјела никад, никад
Рећи друго само што бих,
-За зрак, воду. Небо плаво и за лептир - захваљујем,
Па те сад ја усрдно
Из свег срца, из све снаге
Молим за помиловање!

Молим ти се! Да ми прости!
Свака травка, свака птица,
Небо плаво, сунце живо,
И створење људско свако!
Што сам икад погледала,
Да опросте ватру живу,
Из погледа, из додира,
Што сам икад ријеч рекла,
Да опросте то што никад
Другачије нисам знала!
Да опросте што не чиних, и што чиним,
Моје блиједо постојање,
Јер од мрава па до неба
Имам за све поштовање!

ИЗГУБЉЕНО

Што су очи моје
Остале без сјаја,
Па тек прошли мртви
Дани се назиру,

Што су руке моје
Клонуле немоћно
Па без жара прсти
Тугују у миру,

Што је срце моје
Од туге престало
Као мртва птица
Да пјева и лети,

А ноге престале
На пут да ме воде,
Гдје чекају падови
Али и узлети,

Што су моји дани
Баш сад изгубљени,
И жеље, и снови,
Хтијења и надања,

Што престаје напријед
Више да постоји,
И што нема назад,
Само бол страдања,

Што пече к'о огањ
Од губитка битке
За те очи плаве, за
Руке што воле

Задњи пут да волим,
Да сву душу предам,
А тако ме пораз
И губитак боле,

До сржи костију,
И до крви капи,
И знам да никад више,
Никад више нећу,
Тај нови живот у себи имати!

Јелена Миловановић је рођена у Босанском Шамцу. У Градачцу је завршила гимназију, а у Сарајеву Вишу медицинску школу. Ради у болници у Брчком. Још од гимназијских дана пише пјесме које до сада нису објављиване.

Жељка Јовичић

ГРАД ИЗГУБЉЕНЕ ДУШЕ

Ту гдје почиње наша улица некад је био јаблин. Символ времена. Знак препознавања. Та улица код јаблина, улица мог дјетињства, била је пуна дјеце која су се играла сада већ помало заборављених игара: између двије ватре, жандара и лопова, земље и школе које су се цртале кредом, комадом цигле или једноставно комадом дрвета на нашем макадаму. Једна од игара је имала чудан назив коме не знам значење ни поријекло: емберечке-ембергуте. Улица тада није била асфалтирана, а и сва дворишта су имала травнату површину на којој смо се могли играти.

Тако смо, упркос томе што смо расли у граду, имали стални контакт с природом. У нашим двориштима или оближњој ливади, брали смо пољско цвијеће, знали како се који цвијет зове, правили од њега вјенчиће, а листове боквице смо замишљали као папирне новчанице кад смо се играли продавнице. Нарочито тежак и мрзак тренутак у животу нам је био онај кад се морало увече престати са игром и ући у кућу.

У комшијском дворишту, тик уз нашу капију био је дуд на који смо се пењали и уживали у његовим божанственим плодовима. Сад ријетко видим дуд. Нема ни дјеце да се играју до касно увече. Улица мог дјетињства је одавно асфалтирана и сада има други назив. Дворишта су бетонирана. Комшија је поспекао дуд, а ни оног јаблина већ одавно нема.

На путу до школе и назад (од Грчице до школе „Јеленка Воћкић“), сретали смо мноштво људи који журе на радна мјеста или кући с посла. Радиле су у фабрици акумулатора, намјештаја, уља, обуће, сточне хране, у Стаклораду, Технограђи, било је и жељезничара, а раднички аутобус је довозио и одвозио раднике „Интерплета“. Сви смо ишли пјешке, само

понеко бициклом, коме је мало даље до куће. Успут смо се свакодневно сретали и поздрављали са осмијехом. Наши родитељи су заједно градили куће и помагали једни другима у томе. Сви су имали посао, кућу, породицу, сигурност. Човјек је имао љубави према другом човјеку.

Празницима смо се сви радовали јер смо тада сви одмарили, а морали смо купити хљеб и све што нам је потребно и за оне дане кад продавнице неће бити отворене. Славила се Нова година, Празник рада и Дан републике, а недјеља је била такође дан за одмор осим за раднике у смјени и службе које морају дежурати да би се живот нормално одвијао. Осим пакетићима, Дједа-Мразу, украшеним изложима и јелкама, радовали смо се примању и слању новогодишњих честитки.

Данас се мање срећемо него раније јер је пјешачење замијенила нервозна и често неопрезна јурњава аутомобилима. Већина фабрика су сада бивше као и радници у њима. На улицама је неколико пута више возила него раније. Замишљена и забринута лица суграђана могу се срести углавном у оним огромним, непровјетреним и загушљивим продавницама у којима се мијешају мириси пржене хране и неки ружни мириси одјеће и обуће којих се не сјећам из дјетињства. Продавнице обуће су мирисале на кожу, а продавнице одјеће на нов и неупотребљаван текстил. Воду за пиће смо имали из водовода, а у продавници је могла да се купи само газирана вода „Раденска – три срца“. Продавала се у стакленим, зеленим боцама које сте слједећи пут могли да вратите кад купујете воду да вам не би наплатили кауцију за њу. Нису биле у употреби пластичне боце којих су сада пуне наше ријеке.

Лијеви и непоновљиви дани среће, спокоја и благостања за све нас. А колико је тек радости сваке јесени доносио велики вашар на житној пијаци, на Кланцу, препун рингишпила, возића, играчака, свилених бомбона, шећерне пјене и шаренила сваке врсте. Не сјећам се када и зашто га укинуше.

Центар града краси је велика фонтана, симбол града, која се налазила на свим разгледницама Брчког. Фигуре на њој су биле постављене тако да су биле добро уочљиве за пролазнике па смо могли да се дивимо умјетниковом дјелу. На њеном овалном зиду су се налазила удубљења у којима смо сједили да мало предахнемо, да попричамо током вечерњих излазака, да „глуваримо“ викендом. Сада је некако неугледна овако умањена и помјерена у страну тако да више не доминира главним градским тргом па морате сасвим да јој приђете да бисте видјели њен изглед. А преко пута зграде МУП-а, гдје почиње парк испред хотела „Посавина“ био је сат. Мање је важно да ли је показивао тачно вријеме, али је било згодно састајати се ту у договорено вријеме за излазак. „Вечерас у осам код сата...“

Младост осамдесетих је проводила вријеме у вечерњим сатима испред кафића у занатском центру, па у шетњи низ Коначко брдо до „Петице“, шеталиштем крај Брке па преко моста до омладинског дома тамо гдје је данас „Ислахијет“. На шеталишту је све врвјело од живота. Тамо смо се дружили, заљубљивали, проводили вечери уз гитару.

Сваки пут кад чујем локомотиве, сјетим се да су некада њихове сирене одзвањале читав минут и испраћале на дан сахране оне који су на жељезници проводили радни вијек. Тако се поштовао човјек стваралац у вријеме кад је град, поред свих осталих добара, имао и душу. Колосиједи су били пуни возова, а на станици се чуо жамор путника. Не могу да гледам низ пругу. Све је празно и нијемо. Крај Саве испод жељезничког моста нема више оног пољанчета на коме смо се играли док је тата пецао. Онуда сада пролази цеста. Велике крошње дрвећа око старе болнице и у кругу бивше касарне замијенио је асфалт, а умјесто кућа са двориштима пуним воћа и цвијећа у центру града су зграде без станара. Никад мање пјешака у центру града откако је тамо пјешачка зона.

Коме требају зграде без станара, паркиралишта без имало хлада и алеја, коме треба оскрнављена фонтана, пјешачка зона без пјешака, привреда без производње и фабрика, роба без квалитета, коме требају отровне играчке, виртуелни фејсбук пријатељи умјесто правих, поља са амброзијом умјесто пољског цвијећа? Као форма без садржаја, слика без рама, као пјесма без акорда и стиха, умирање живота. Гледам како све добро и лијепо нестаје пред очима и претвара се у безличну гомилу асфалта и бетона, у град изгубљене душе.

Из старе књижевности

Војислав Илић (1860–1894)

Прије сто педесет година рођен је пјесник Војислав Илић. Растао је поред неписмене мајке и оца пјесника, школованог у иностранству, који је имао велики утицај на њега. Три пјесникова брата такође су били књижевници. У кући свога оца срео се са многим пјесницима старије генерације: Змајем, Јакшићем, Ненадовићем и другима. Дјела руских, њемачких и чешких књижевника којима је обилавала очева библиотека учинила су да се одвоји од омладинске постромантичарске школе и узоре потражи у другим временима и књижевностима.

У књижевност званично улази у својој двадесетој години када је у листу „Отаџбина“ објављен његов спјев Рибар. Наредних пет година које су биле веома тешке за Србију, још теже су биле за самог пјесника. Због свог антирежимског става био је без службе. Умрли су му жена и двоје дјеце а љубав са сестром покојне супруге, која се развила из заједничког бола, изазвала је јаку реакцију конзервативне средине. Управо тада настале су неке од његових најбољих пјесама. Без породице и посла вријеме проводи у кафанамa, које су тада биле и нека врста јавних политичких трибина. Његово пјесништво у периоду од 1886. до 1889. снажна је политичка и социјална критика тадашње Србије. Након што су изашле двије збирке његових пјесама (крај 1887 – 1889. година), власт је непожељног пјесника удаљила из Србије. Године које су услиједиле испуњене су тешким животом: селидбе, притисци власти, тешко материјално стање.

Преломна година у Илићевом животу била је 1892. Након годину дана ћутања и рушења политичких идеала, пјесник покушава са новим изразом – симболима и звуковним елемен-

тима. Нажалост пред њим је било врло мало времена. Умро је 21. јануара 1894. године. Сахрана Војислава Илића, кога је испратило неколико хиљада људи, била је нека врста нијемих демонстрација против власти која је сматрана одговорном за његову прерану смрт. Али као што каже Милорад Павић: „Илићево поетско дело остаје као сведочанство о успешној борби против формалних недостатака читаве једне књижевности, против песничке форме српског романтизма, и против субјективних недостатака у самоме песнику“.

Многи Војислава Илића називају оснивачем српске модерне поезије. Не може се рећи да његово дјело припада некој одређеној школи, неком одређеном књижевном покрету. Он није био ни класицист, ни романтичар, ни реалист, ни парнасовац, ни симболист. Заправо био је све то одједном.

А значај Војислава Илића за српску књижевност можда је најбоље изразио Слободан Ракић рекавши да је Илић „синтетизовао највеће вредности наше књижевне традиције и наговестио модерну поезију 20. века, на најбољи начин повезујући два века, јер би, иначе, дошло до ‘песничке осеке’ да се он није појавио”.

ВЕЋ СЕ КУПЕ...

Већ се купе, већ се купе,
Да попуне празне клупе,
Да у сјајну ступе зграду,
Уз пуцњаву и параду -
Да уреде наше ствари,
Избраници, скупштинари.

Ја већ видим њина лица,
Чујем хуку са седница,
Видим да се добро спрема:
Неко ћути, неко дрема,
Неком ђаво не да мира,
Неко ваздан протестира.

Стасали су „наши“, „ваши“,
Опоненти, аминаши,
Заузели сјајну зграду
Уз пуцњаву и параду,
Да поредак врате стари -
Избраници, скупштинари.

Аминаши-скупштинари,
И ви нови, и ви стари!
Подла дела подлих људи
Потомство ће да осуди,
Гнушаће се деца ваша
Од отаца-аминаша.

БРОДАР

Без кормила свога, без правца и пута,
Брод занесен јури, тумара и лута.

Под немирним крилом разигране буре
И пена и талас у ковитлац јуре...

И суморни бродар, прекрстивши руке,
Мирно слуша олуј и његове звуке.

Он ништа не тражи, ни за чим не жуди,
Не вије се уздах из његових груди.

К'о устргнут цветак, што се гробу спрема,
Он за радост не зна - ал' ни страха нема.

ЈА НЕ ТРАЖИМ

Ја не тражим да ми славе име
Јер таштина не весели мене.
Ал' ја желим да вас гоним њиме,
Моје име да вас опомене:
На груд ону што сад мржњом дише
И на љубав које нема више.

Нисам јелен да ме рози красе,
А јелени са њима се диче:
По том они од искона зна се,
Трбушатим мужевима личе.
Невернице под личином стида!
Ви сте права лукава Кресида.

Свршено је. Приспело је вече.
И свечани пролетају часи.
Дан љубави што бурно протече
Сад се тихо на западу гаси.
После тога сан развија крило
И све крије што је негда било.

Из поезије других народа

Гао Синг

ПОВРАТАК

Повратак је само прегршт биља, израз у очима
Преостали дрхтај послје сна. Само устајање

Ход до прозора, удисање јутарњег ваздуха
Само чаша млијека и два кувана јајета

Руке додирују љубичасту прегршт те реченице
Даљина наједном постаје јасна, само се вода појављује

Службен осмијех. Пјев допире из пјева самог
Пи-па¹ мора бити нијема, али идеја

Обасјана свјетлом, обасјава светлост. Не може
Стати. Само посматрање неба појашњава мало по мало

Онда кажем себи: вријеме је за шетњу
Повратак је само гест завршен у трену.

1) Кинески жичани инструмент, зову га и кинеска лаута (прев).

ЈЕДАН ДАН

Сви
Сви људи изгледају нервозни
Сви људи су отишли у непознатом правцу

Сви
Точкови су били спотицање
Кише, заустављене у ваздуху
Зов свих пет отрова
Даје латицама руже
Најживописнији израз

Све
Руке су махале
Мисли су наврле ван правила
И свијет је
У отварању врата и прозора
Открио своје лице које никад није показао

У ТОМ ТРЕНУ

У том трену
Бол доминира свиме
Задиханост, кашаљ, њежно дрхтање
Чак и вода шуми тако далеко
Чак и зрак свјетла у близини
У том трену
Бол је бол
Или, бол је свијет
Све се губи у сјећању
Осим бола, дрског краља
У том трену
Кажњавање и спасење,
у ствари, теку у истом трену
Линија живљења, крхкост, губитак ријечи
Још су освијетљене болом, ах та велика бол
Нека љубица цвјета на врху брда
Раширени невини шарм
У том трену
Бол говори, ја нијемо слушам

ЋУТАЊЕ

Могao бих само да ћутим
Ноћ је изгубила своје лице
Вода је одсвирала музику без крова
Хладни вјетрови благосливљају, смијех времена
Слетјевши са балкона, бол се скрива у нежности
Не, чак је и бол осумњичена
Живот тече увијек изнад једног метра
Како се усуђујете да говорите о ништавилу

Затворите прозор, не оклијевајте
Неизбјежно кукавичлук, случајно
Постаје највећа храброст, попут рибе
Попут дрвета, попут сјенке цвијећа
Превише тога у овом свијету
Надмашити говорење можете само ћутањем

Превео са енглеског Жарко Миленић

Гао Синг (1963) је рођен у провинцији Јиангсу у Кини. Завршио је Факултет спољњих послова у Пекингу 1987. године. Аутор је неколико књига есеја и стотине пјесама. Радио је у амбасади Народне републике Кине у Букурешту гдје је начио румунски језик и почео да преводи дјела Марина Сорескуа, Никите Станескуа, Ане Бландијане и других. Са енглеског језика је преводио дјела Милана Кундере, Ивана Климе, Исмаила Кадареа, Томажа Шаламуна и многих других. Сада је уредник чувеног кинеског часописа "Свјетска књижевност".

Прикази и осврти

Приказ књиге

Радомир Мићуновић

ЖИВОТ ШКОЛЕ ИЛИ ШКОЛА ЖИВОТА

Аутор збирке прича Ћутање, Ђорђе Ћулафић – претходно је објавио Приче из моје улице, које су добро прихваћене од читалаца и критике – вишеструко је занимљива личност. Доктор медицинских наука по занимању, а писац по презимену, потиче из књижевне фамилије афирмисаних приповедача и песника (Миладин, Драгомир, Влајко, Биљана).

Седамнаест је прича у овој књизи. Не могу се, нити је то потребно, све оне препричати, ни анализирати. Боље је дати заједничку оцену. Умало да кажем просечну оцену, али приче нису тек просечне. Писане су у традицији старог, доброг, српског реализма. Није то онај суви, објективистички реализам, већ је проткан младалачком романтиком, пошто је о том узрасту у причама реч.

Сажимајући основни утисак о књизи, двоумио сам се између: ЖИВОТ ШКОЛЕ и ШКОЛА ЖИВОТА, зато што се у жижи пишчевог интересовања нашла његова средњошколска генерација из Брчког. Уз гимназијалце су овде, разуме се, професори, родитељи, грађани и сељаци. Кроз младалачке згоде и незгоде, промичу слике друштвено-историјских, социјалних, педагошких и других прилика и промена тих година.

Ако је ово ЋУТАЊЕ, шта је, онда, ПРИПОВЕДАЊЕ? Тако сам мислио до 29. странице ове прозне збирке. Пошто сам прочитао четврту Ћулафићеву причу, по којој је књига добила наслов, стигао сам до разјашњења овог питања..

Кажу да је ћутање злато, а оно је, често, теже од олова. Бар је тако било у Асимовом случају. Понављао је други разред гимназије, зато што на поправном није ни реч изустиио. На

часовима, кад га прозову, углавном је ћутао. Притискала га нека мука. Изабрао је ћутање у одбрани неких својих права, из ината који нико није разумео. Разредница је била, посебно, нетактична према њему: Ти нећеш далеко догурати. Уосталом, средња школа није обавезна. Изгубиш ли поново разред, губиш право на школовање, па ћеш ти, благо мени, на занат.

Нека дође отац, рекла је. Не говорим ја с оцем, узвратио је Асим, звани Симе. Касније се показало, да му је родитељ тешки алкохоличар, због чега је породицу снашла велика беда. Дечак се никоме није поверавао, био је мрзовољан, али, кад му је отац умро, прословио је: Говорио сам ја њему да не пије. Затим се вратио нормалном опхођењу и говору, матурирао, ишчупао се из немаштине и, деведесетих, отишао у иностранство.

Да, кад смо већ код турбулентних деведесетих: рат на просторима бивше Југославије (опет, бивша!), зачудо, нема одјека у овој књизи. Значи ли то, да су се млађи, углавном, међусобно боље слагали од старијих? Обелоданило се, зашто је Асим ћутао, али ни остали јунаци Тулафићеве књиге не говоре много. Више носе у себи неку муку.

Прича о Асиму није једина на тему родитељи – деца. Ту је и Дамбова мајка, која подсећа на Цанкареву новелу Застидео се мајке. Док се Асим с разлогом стидео оца, његов школски друг, Перица, без разлога се застидео своје родитељке. Лош ђак, поред осталих лекција није схватио ни поступак своје мајке, која се прихвата посла чистачице у њиховој школи, да би прехранила породицу. Можда га је освестио Ахметов гест, кад му је пришао, загрлио и, са сузама у очима, тихо рекао: - Шта ти би, болан, Дамбо, да бјежиш од куће? Па шта ако ти је мајка чистачица! Моја је умрла одавно, ја је се и не сјећам, понекад је сањам, сваки пут ми, у сну, буде некако другачија. Шта бих ја дао да је могу, макар још једном, видјети?

Сразмера интимног и званичног, у прози др Ћулафића, помаже да се одрже ток нарације и ниво креације. Штиво некад личи на дневнике, оне с приватним импресијама, и оне са оценама, а некад на инсерте из споменара. Природност исказа покрива сваку књижевну конструкцију. Емотивно и разумско су у балансу, што резултира позитивним билансом Ћутања.

Уводна прича говори о првом дану поласка у гимназију. Уместо добродошлице, разредна првог један, Мира Драгутиновић, поздравно слово отпочела је претњом: Средња школа није обавезна. Ако сте морали у основну школу, запамтите, у гимназију не морате. Овде вас нико неће тетошити, нити ће се толерисати нерад и недисциплина.

Није знала, или није хтела да зна, за древног Аристотела, који рече да сви људи по својој природи имају жељу за знањем. Оштроконца, била је наклоњена деци важних људи, а према другима - одбојна.

Прича *Милан и плоча*, у ствари, осликава и социјалну неједнакост, која, ланчано, доводи до других неспоразума. Уједно је то прича о пријатељству између особа сличног порекла и понашања.

Наратор, о Милану, вели: Онако једноставан и непосредан, допао ми се већ при првом нашем сусрету, што би се дало парафразирати: Овако једноставно и непосредно казивање допало ми се на прво читање!

Беше Милан складно грађен и за све спретан, одличан ђак. Сви преписиваху задатке из математике од њега, али градска младеж није га разумела ни прихватала. Срећом, стари брачни пар Фрањо и Милка, којима ћерка готово никада није долазила у посету, примише га на стан и храну.

Викендом је Милан одлазио својима, на обронке Мајевнице. Село планинско, без струје, земља неплодна, посла много - ваљало је помоћи родитељима.

Контрасти нису ретки у животу, па ни у стваралачком поступку.

Сушта супротност Милану, беше колегиница из разреда, Јасна. Потекла из познате градске породице, отац и стричеви на важним положајима. Са високим оценама, лепушкаста, али надмена, шепурила се гардеробом из Трста. Кад је Милан дошао на њену журку, носећи на поклон грамофонску плочу, обрецнула се: "Зашто си ти дошао кад тебе нисам звала?... Сељак глупи!"

Милан је сада архитекта у Новом Саду а Јасну нисмо видели на двадесетогодишњици матуре, информише нас писац.

Срећом, моралним и духовним вредностима компензује се материјална оскудица, па се ствари изравнају, неком вишом правдом.

Као што уводна прича обрађује релацију голобради – временши, тако је и са завршном, *Ред и мера*. Међу далеким генерацијама не мора увек постојати јаз, може се и мост успоставити. Елем, три гимназијска друга, с дедом једног од њих, полазе у село. Тамо се свршени матуранти запију, славећи зрелост. Часна старина помаже им да се отрезне, јер је ту животну школу давно изучио, па може да им држи наставу. Рекао им је: Нећу да вам држим придице, зрели сте људи, ал' да вам кажем из свог искуства: мораш бит' паметан да би остарио. Све има свој ред и своју мјеру.

Што се просветара тиче, ни међу њима нису сви једнаки. За разлику од арогантне Драгутиновићке, биологичарка је добродушна. Кад је сазнала да најбољи ђак у разреду, Џаца, плаче само зато што је из математике на писменом добила четворку, заштитнички се обратила оделењу: Видећете, децо, какве проблеме може живот да донесе. Све што се може поправити и што зависи од вас, није вредно нервирања. Свака оцена је за ђака.

Дешава се и то, да супер-средњошколци не испуне очекивања. Тако је било и са преосетљивом Цацом. Променила неколико факултета и завршила каријеру у Мекдоналдсу уместо на универзитету. Несуђена предавачица постаде - продавачица.

Измакла се и окренула главу, кад је школски друг, изненађен што је види у том објекту, пожелео да јој приђе.

“Често се сетим Цаце, не љутим се, знам да је у праву, не треба да се знамо и не треба да се враћамо и тражимо себе у прошлим временима и градовима некадашњег живота. Захвалан сам јој што ми је помогла да сачувам илузију о њој, да сећања не би избледела и поружнела.”

Очигледно, приповедач није равнодушан према њеној неправедној судбини, и уопште према неправдама.

Девојчица, која је, за успех, као награду, добила Сабрана дела Едварда Кардеља, лирски је дочарана: Постала је за све нас тајанствени, лепршави идеал – између маште и стварног живота. Странице Ћутања су јој сатисфакција, као и многим другим, овде заступљеним. Дакле, има Ђорђе Ћулафић и песничку, а не само приповедачку жицу. Хуманост је доминантна нота у евоцирању успомена. И савест. Аутор још жали, што се, једном, смејао повученој Анђелки, која је носила две леве патике; била је сиротиња убога, а имала је смисла за математику, добро учила; а онда се разболела, морала да напусти школу и запосли се у текстилном комбинату.

Ништа случајно није међу корицама Ћутања. И ништа наметнуто, ни затајено. У многим, наизглед обичним стварима има симболике. Недалеко од школе, близу раскрснице, штрчала је велика, накривљена, зарђала табла на којој се једва разазнавао натпис Парк братства-јединства.

У то време, тражила се подобност, да се чланство држи партијске линије, не скретати са Титовог пута. Међутим, нису сви били линијаше. Рецимо, професор Тодоровић, тзв. Влада Диверзија, па професор филозофије о којем се говорало ‘код

овог не можеш добит' двојку да си Спиноза, што је било само фама, а његови часови - најдражи. Кад је предмет укинут, са циљем реформисања школства, повукао се и пропио.

Такви, и њима слични, измицали су идеолошкој доктрини, што их је скупо стајало.

Доктрини су ревносно служили друг Лужњанин и компанија. Дотични је, у говору поводом Дана младости, грмео: Другови омладинци, сада, када више нема друга Тита, ми поручујемо свим унутрашњим и спољним непријатељима, остало је његово дјело! И послје је Тита Тито! Ових дана, могу се чути клевете и лажи да ће се Југославија распасти... Таквима поручујемо – никада!

Помрле су сличне манифестације, да би, већ следећег марта почеле – демонстрације.

Шта је важније: физика или физичко, само је једна од недоумица ових прича и оног времена. Ни сада не знам, шта је важније, физика или физичко, или је важно само оно чега се сећамо, констатоваће Ђорђе.

Фискултуру су форсирали, што је у реду, но какав је однос био према – култури? Као увек, та област пасторче је друштва. Редар Шефкет (пусто самоуправљање!) на адресу директора Дома културе Остоје Николића који је, између осталог обезбедио и гостовање опере, изјавио је: Говорио сам ја њему да не жури много са том културом.

Исти редар, другом приликом, изазвао је 'фрку', кад су на драмској смотри наступили припадници СУП-а. Продерао се усред представе: Људи, па то је милиционер Драган', што је изазвало општи смех.

Николетина у Фочи, између осталог, јесте и прича о званичној политици према нашој дијаспори. Глумац Николић, на некој аматерској смотри, допао се филмацијама из Београда, па га узеше да глуми Николетину Бурсаћа у филму по адаптираним причама Бранка Ћопића.

Постао је Николић популаран, уздигао културни живот свог места, довео оперу, а онда ништа није могло да га опере од хира политичких душебрижника. Због безазлене посете стрицу у Канади, оптужен је за везу са емиграцијом и спакован у фочански казамат.

Због културе, умало да страда и професор српскохрватског, који је користио за рецитал стихове Пабла Неруде, а о Титу и Револуцији ни речи. Гимназијалци дисквалификовани због неприкладног програма, а разредна првог један, Мира Драгутиновић (поново, она) тражила је казну за напредног колегу. Србиста се провукао са опоменом. Домар Момо, синдикалац и активиста, придружио се оштроконци у тражењу ригорозне санкције за напредњаке. Намћор није подносио ни професора филозофије Бранковића: Филозофи су нерадници, антикомунистички, антисоцијалистички елементи. Од истог професора Бранковића, међутим, писац је добио савет: Болесног може излијечити травка, склапел, а највише – лијепа ријеч. И њега је Ђорђе цитирао и – послушао.

Примера колико волите.

Литература је, у ствари, вернија слика живота од историје, коју пишу победници и режирају режими. Учитељица живота давно је изгубила чедност, а уметничка реч колико-толико спасава част умљу пред једноумљем које је једнако безумљу!

У причи 076, несрећни Митар захваљује натурализованом Београђанину, што га, у емисији народне музике, поздравља песмом Прођох Босном кроз градове. Тако мало му треба да се обрадује. Вредан човек, мученик, разболео се и пропао. Деда му био сеоски кнез, најбогатији у срезу. Отац такође имућан човек, чије су имање национализовали (оставили им само ливаду, на којој су кућерак подигли) и натерали му породицу у надницу, па се овај пропио, полудео и скончао – на својој (одузетој) земљи, не прежаливши губитак.

Ојађени су бројни добри домаћини у, назови, идеалном систему. Кроз случај овог Митра, сагледава се много тога, фаталног.

Без претеране исповедности, колико занимљива, толико поучна, готово благотворна је ова проза. Пишчев став према прошлости огледа се у дигресијама, буди асоцијације и покреће на медитацију. Понекад је, опет – сушта реминисценција. Емпирија, едукација и евокација.

Давно сам у “Вечерњим новостима” – беше жив Душко Станковић – изјавио како је коприва здравија од ловора. Асоцијација на једно ђаковање: Ћопић је, на тему пролећа, написао да једва чека то годишње доба – ђед Раде и мали Бранчило тада би набрали жаре, скували и најели се. Глад и немаштина, дакле, потискују лепршаве редове о птичицама и цветићима. Ћутање се може схватити и прихватити као својеврсна друштвена хроника и сведочанство времена, јер говори о периоду изградње социјализма, самоуправљања и несврстаности, Дану младости, слетовима...

Има лепих дијалога, драмских сцена, упечатљивих описа: будно око писца прати стасање и полет, са осећајем за меру у односу објективно – субјективно. Знатижеља карактерише Ћулафићеве ликове. Понекад се питамо: да ли је то Именик или Галерија, или обоје, заједно.

Међу експонатима овог Ћутања, нађоше се, некако, и кости главе. Кад је бивши ученик, затражио од секретара школе Мехмедалије, потврду да је био ослобођен матуре, ради добијања стипендије за студије на Медицинском факултету, овај му, узгред, даде и људску лобању, која је дотле стајала у подруму. К’о вели, ваљаће му кад буде спремао анатомију.

Пошто је анатомија положена и лобања савршеног облика одрадила своје, требало ју је људски сахранити. Искрснуо је проблем – не зна се, које је вере био онај чија је то лобања. Стари свештеник дозволио је упок, уз коментар: Бог зна!

Поштујмо мртве, да бисмо знали да поштујемо живот.

Столар направио сандучић, гробар ископао малу раку и лобању сахранише крај једног дрвета.

Извештач ромори:

Стојим изнад мале хумке, полако догорева свећа. Нема никаквог натписа, ознаке или верског обележја. Зар је то важно? Зар нисмо сви исти – у немоћи пред сутрашњим даном и умирањем?

Довољно је написати човек – савршенство природе.

За крај, о једном несташлуку и погрешној прогнози.

Два-три ђака узму кришом школско појачало, у жељи да оснују и увежбају музичку групу, па се справа поквари. Међу грешницима био је и прозни субјекат. Из оне Драгутиновић Мире опет ђаволи вире: предлагала је искључење из школе, али то није прошло. Дечаци су признали грешку, платили трећину новог појачала и завршили гимназију.

Шта писац, на то, каже?

Никад нећу заборавити последње што ми је разредница рекла: – Сада си се извукао, али, да знаш, од тебе никад неће постати човјек.

Сам аутор признаје: Дуго сам се питао, како наћи пут који води до човека?

Очито, нашао га је.

Верујемо да је Ђорђе Ђулафић човек, и одличан лечилац и добар причалац!

Александар Николић

КЊИГА О КОНЗУЛСКИМ ВРЕМЕНИМА

(Петар Рајин Васић: СУПЕРВИЗОР)

Издавач: Књижевна заједница „Петар Кочић“ Бања Лука

Штампа: Графам, Брчко, 2010)

„Скоро нико од утицаја у овом граду тих година није био дорастао нивоу сложености послеријатног спора око Брчког или „линије раздвајања код Брчког“, како је дефинисано у Дејтону. Политичари и медији (као њихови вјерни пратиоци и тумачи), наставили су ратном реториком јер није било довољно политичке мудрости и неопходне ширине како би се дошло до компромисних рјешења. Био је то својеврстан наставак рата.

Као свједок и учесник у догађајима који су, послерије Дејтонског мира, годинама потресали ово тле, Петар Васић је објавио своју хронику о „Конзулским временима“ у Брчком.

Аутор истиче да је књига „производ мог личног односа према догађајима и личностима каје сам као новинар пратио и као човјек доживљавао“...

...”Ово је прича о мени и неким људима у Брчком тих година, али је у центру пажње наш први и прави супервизор. Убијеђен сам и то овдје хоћу да покажем, да су Брчко и Фаранд постали синоними послеријатног периода. Жеља ми је само да оставим запис као траг мог присуства у (Брчком), граду моје ране младости и моје старости...”

Шездесетдогодишњи амерички амбасадор Роберт Фаранд именован је у Бечу за човјека који ће са сабраним тимом пратити спровођење арбитражне одлуке.

Фаранд. Он је био човјек од заната, дипломата са великим искуством наоружан знањем – добрим намјерама, ношен жељом да при крају дипломатске каријере изгради оазу мира на мржњом и општим злом затрованој територији.

Роберт Вилијам Фаранд је рођен у Ватертауну, држава Мериленд, отац петоро дјеце. Дипломирао на Универзитету у Мериленду, магистрирао на Универзитету у Џорџтауну. Био је у морнарици САД, инструктор у Морнаричкој академији.

Прву конзуларну и дипломатску мисију провео је у амбасади у Куала Лумпуру у Малезији. Био је шеф конзуларног одјељења амбасаде САД-а у Москви, замјеник шефа мисије у амбасади у Прагу, замјеник директора (Канцеларије за питања Јужне Европе и Југославије).

1992. године – Именован за амбасадора у Папуа, Нова Гвинеја.

1995. година – вођа тима у Канцеларији главног инспектора у Министарству спољних послова САД.

У Брчко је супервизор стигао 11. априла 1997. године. „Шта је све постигао до доласка овамо не знамо, али је, судећи према овом опису, био искусан зналац посла који му је био дат као задатак послѣје успостављања уговореног мира и завршеног рата у БиХ.

Ја ипак, са ове временске дистанце, стојим чврсто у увјерењу да његова екселенција Р.В. Фаранд који је био у Брчком, није никога и ништа протежирао осим прописа и принципа на основу којих је обављао дужност међународног супервизора...”

Церемонија његове инаугурације одржана је пред зградом Меркур, коју је одабрао за своју резиденцију.

Свечаности је присуствовао ондашњи високи представник у БиХ Карл Билт, који је том приликом рекао: „Брчко ће одлучити будућност цијелог мировног процеса. То ће бити одлучено овдје у зависности од тога како ће власти сарађивати са супервизором. Будућност се гради заједно. Не постоји други начин у модерном свијету“.

Свој први пропис назван „Процедура за повратак у Брчко“, супервизор је објавио 24. априла, с напоменом: - у скла-

ду са мировним споразумом за БиХ, Одлуком арбитражног трибунала за спорове око међуентитетске граничне линије у подручју Брчког од 14. фебруара 1997. године и Закључцима конференције о имплементацији одлуке о Брчком одржане у Бечу 7. марта 1997. године.

Овај документ утврђује процедуре и принципе које ће слиједити избјеглице и расељена лица која желе да се врате својим домовима. Прве реакције становништва, већином избјеглог и расељеног са територије Федерације БиХ и насељеног у Брчком, биле су бурне, јер већина њих није жељела да се врати нити да дозволи повратак власницима у куће и станове. Политичари на све три стране користили су те и све друге мјере и ситуације за свој рачун. Њихови „независни“ новинари су их пратили, већином ради очувања стечених или стицања нових и бољих позиција.

Послије презентације прописа о процедури за повратак, супервизор је наставио са издавањем писмених наређења и упозорења. Било да се називају налозима, инструкцијама, писмима или саопштењима, сви ти акти представљали су одлуке врховне (протекторске) власти који се прије или касније морају беспоговорно извршавати.

„Сви налози и мјере које је предузимао показују да је супервизија добро смишљен процес, а да је задатак супервизора да тим процесом управља на одговарајући начин... Аутор је велики број страница у књизи посветио најважнијим детаљима из арбитражног процеса у Бечу, са доминантном улогом супервизора који је непрестано свједочио о стању затеченом у Брчком приликом његовог доласка као и односима који су владали под његовом управом...

Можда је и проглашење Коначне арбитражне одлуке 5. марта 1999. године олакшано коректним свједочењем особе која је дубоко проникла у душе овог (ових) народа, оптерећене многим наслијеђеним и наметнутим односима“, рекао је

у својој рецензији др Стеван Стевић. И други рецензент, мр Зоран Филиповић дао је своје мишљење о Васићевој књизи.

„У центру збивања ове приче је први супервизор Брчког, Роберт В. Фаранд.

Међутим, захваљујући аутентичном свједочењу самог аутора „о лику и дјелу“ америчког дипломате, кроз причу ослобођену свих жанровских стега, читалац постепено сагледава и цјелокупну сложеност драме која се одигравала тих мјесеци и година, и њеним главним и споредним домаћим и страним актерима. Петар Васић као непосредни свједок и хроничар тог времена, комбинацијом новинарског и литерарног стила, наративног, документарног и дијалошког приступа, зналачки уводи читаоце у збивања и атмосферу тог времена.”

На основу одредби Оквирног споразума за мир у БиХ и Коначне одлуке Арбитражног трибунала за Брчко, тадашњи високи представник за БиХ Волфганг Петрич овластио је свог замјеника, супервизора за Брчко Роберта В. Фаранда да својим налозима одреди начин формирања Брчко дистрикта. Супервизор доноси налог о успостављању Брчко дистрикта и налог о именовању чланова прелазне владе Брчко дистрикта (БиХ).

На церемонији која је одржана 8. марта 2000. године, Фаранд је опет био централна личност уз комесара за проширење ЕУ Криса Патена, државног секретара САД Медлин Олбрајт, високог представника у БиХ Волфганга Петрича и тадашња три члана предсједништва БиХ, али и бројних дипломатских и политичких представника и других високих званичника и гостију.

Фаранд је за говорницом рекао: „Зовем се Бил и ја сам супервизор за Брчко. Посљедње три године радим међу становницима овог дивног старог града на ријеци Сави. Данашњи дан ће постати прекретница за арбитражни процес Брчког. Од данас ће Брчко бити подручје које ће припасти и Републи-

ци Српској и Федерацији БиХ. Интереси оба ентитета и њихових грађана биће у потпуности заштићени у новом Брчко дистрикту. Из града измореног патњом и очајањем Брчко ће израсти у град наде и љепоте“. Тако је говорио Бил Фаранд, први супервизор за Брчко. „Био је прави дипломата, добро-намјеран човјек и велики радник“.

Хроника Петра Васића о „Конзулским временима“ у Брчком, драгоцјено је свједочанство о људима и догађајима који су обиљежили протекло десетљеће нашег живота.

Прича о амбасадору Фаранду посебно је поглавље времена супервизије које баца јарку свјетлост на једног човјека и један град, показујући зорно, као школски примјер улогу личности у историји.

Дабун Баштинара

Садржај

О ПОИМАЊУ БАШТИНЕ И УДРУЖЕЊУ БАШТИНАР	7
Сјећање, Дуња Рихтман-Шотрић	8
Промоција књиге Јованке Стојчиновић-Николић	11
протојереј-ставрофор Славко Максимовић, Однос према баштини	15
Драгица Панић-Кашански, Културни туризам као фактор очувања културне баштине У БиХ	17
ИЗ НАЦИОНАЛНЕ РИЗНИЦЕ	27
Др Младенко Кумовић, Лугоњићи код Брчког	29
Павле Софрић Нишевљанин, Врба у народном веровању и певању	42
КАЗИВАЊА И ЗАПИСИ (ГРАЂА)	47
Душан Ристић, Два школска јубилеја у Босанској Посавини	49
РАЗГОВОР С ПОВОДОМ	57
Прота Славко Максимовић Даће Бог да не изгубимо оно што волимо	59
ПОЕЗИЈА И ПРОЗА	71
Јованка Стојчиновић-Николић	73
Јоцо Бумбуловић Бумбул	77
Јелена Миловановић	82
Жељка Јовичић	88
Војислав Илић	92
Гао Синг	97
ПРИКАЗИ И ОСВРТИ	101
Радомир Мићуновић	103
Александар Николић	112
АЛБУМ БАШТИНАРА	117